

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประวัติความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการทรงงานอันเป็นแบบอย่างของการพัฒนาการศึกษา

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษา

การศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประวัติความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะในขณะเดียวกันก็ทรงเป็นเอกอัครราชูปถัมภก โดยทรงสนับสนุนทุกศาสนาที่มีผู้นับถืออยู่ในประเทศไทย พระองค์ได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงคิดค้นขึ้นมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยให้มีความพอเพียง มีหลักเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีทั้งนี้ปวงชนชาวไทยซึ่งน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัตินั้นจะต้องมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการปฏิบัติประกอบด้วยเงื่อนไขด้านคุณธรรมและเงื่อนไขด้านความรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก่อกำเนิดขึ้นมาจากพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานแก่นิสิต

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2548, พฤศจิกายน : 1) ซึ่งได้ัญเชิญมาความว่า

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคง พร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงโดยลำดับต่อไป

และได้มีพระราชดำรัสอีกครั้งหนึ่งแก่พสกนิกรผู้เข้าเฝ้า เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517 ปีเดียวกันนั้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2548, พฤศจิกายน : 1) ที่ได้ัญเชิญมาความว่า

คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมี พอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอกิน

มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอยู่ พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอดแต่มีความพอยู่ พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพอยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้

จากแนวพระราชดำริเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้มีความสัมพันธ์กันแทบจะแยกไม่ออกกับลักษณะการดำเนินชีวิตที่พอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อเริ่มช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบกับความยากลำบากก่อน แนวพระราชดำรินี้เรียกว่าทฤษฎีใหม่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2549 ก, มิถุนายน) มีรายงานซึ่งสามารถสรุปเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำคัญนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการศึกษาว่าทฤษฎีใหม่ประกอบด้วย (1) ทฤษฎีขั้นต้นเช่นมีการแบ่งที่ดินออกเป็นสัดส่วนคือสัดส่วน 30 % แรกเพื่อใช้ขุดสระเก็บกักน้ำ สัดส่วน 30 % ที่สองใช้เพื่อการปลูกข้าว สัดส่วน 30 % ที่สามใช้เพื่อปลูกผักผลไม้ และอีก 10 % ใช้เพื่อที่อยู่อาศัย (2) ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สองมุ่งเน้นให้ร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการผลิต ร่วมมือกันด้านการตลาด เน้นความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร ให้มีสวัสดิการเช่นกองทุนสถานีนามัย มุ่งการศึกษาโดยชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา และร่วมมือกันพัฒนาสังคมและจิตใจโดยมีสถาบันศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยว (3) ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าเน้นที่การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุน แหล่งเงิน ธนาคารหรือบริษัท ห้างร้านโดยระดมกันมาลงทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยแนวพระราชดำริที่เรียกว่าทฤษฎีใหม่นี้มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์คือให้ประชาชนพอยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพ มีความประหยัด ไม่อดอยาก อันเป็นสาระสำคัญตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระสำคัญหรือแนวคิด แนวพระราชดำริที่เรียกว่าทฤษฎีใหม่อันเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะพบว่ามีประเด็นเรื่องการศึกษา เข้ามาเกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีแต่สันติสุขดังนั้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2551 ก : 13-16) จึงเป็นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตนเองได้ ให้มีความพอยู่เพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนคือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอก็จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับขั้นได้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีหลักการสำคัญคือการพึ่งพาตนเองซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2551 ก : 14-27) โดยมุ่งการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. **ด้านจิตใจ** เป็นการทำตนให้เป็นที่พักของตนโดยมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีสำนึกในการสร้างสรรค์ตนเองและประเทศชาติโดยรวมด้วยจิตใจเอื้ออาทรเป็นต้น
2. **ด้านสังคม** เป็นสังคมแห่งความเกื้อกูลกันและกัน ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายสร้างความเข้มแข็ง
3. **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เป็นแนวความคิดเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักการความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. **ด้านเทคโนโลยี** เป็นการแยกแยะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการสภาพแวดล้อมซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้ภูมิปัญญาอย่างเหมาะสม
5. **ด้านเศรษฐกิจ** เป็นการปรับทิศทางใหม่คือมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพอยู่

พอกินพอใช้รวมทั้งสามารถอยู่ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น

นอกจากนั้นการบริหารจัดการศึกษาสามารถยึดหลักปฏิบัติตนตามแนวของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดย

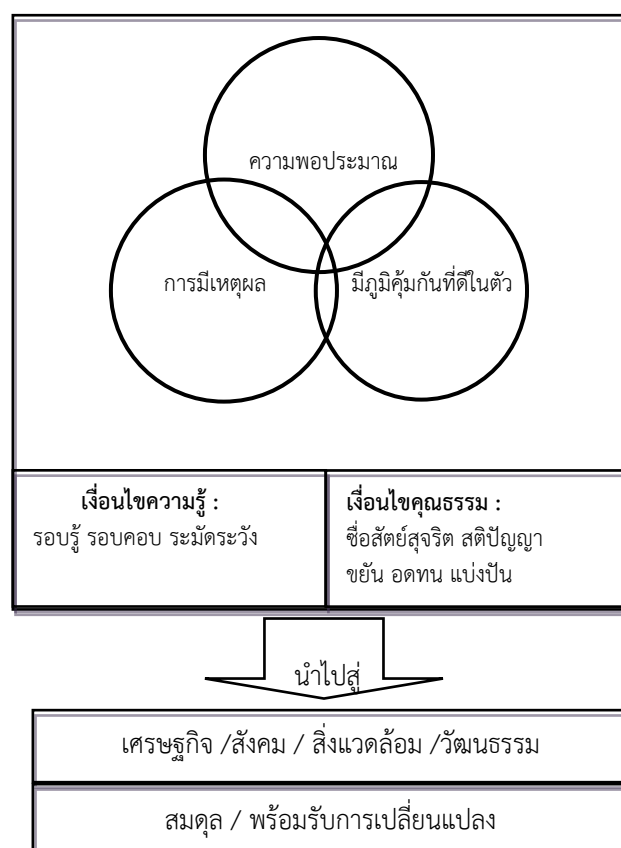
1. การยึดหลักความประหยัด เป็นวิธีการตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน โดยลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง

2. การยึดถือการประกอบอาชีพอย่างสุจริต เป็นวิธีการดำรงตนด้วยการประกอบอาชีพอย่างถูกต้อง สุจริต

3. การละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ คือลดการแก่งแย่งผลประโยชน์และการแข่งขันกันในทางการค้าที่ใช้วิธีการต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4. การไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องเป็นผู้ที่ขวนขวายใฝ่หาความรู้เพื่อเพิ่มรายได้อยู่เสมอ

5. การปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี อันเป็นการลดละสิ่งที่ชั่วหรืออบายมุขให้หมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำเสนอนี้ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็สามารถสรุปออกมาเป็นภาพประกอบที่สามารถเห็นสาระสำคัญคือมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีทั้งนี้จะต้องมีเงื่อนไขคือความรู้ได้แก่รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังอยู่เสมอ รวมทั้งมีเงื่อนไขคุณธรรมคือมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความขยัน อดทนและมีการแบ่งปันกันและกันเป็นต้นประกอบกัน ดังภาพประกอบแนวความคิดดังนี้

ภาพประกอบ 1 แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หากพสกนิกรทุกหมู่เหล่ารวมทั้งภาคการศึกษาได้ปฏิบัติตามแนวปรัชญาซึ่งครอบคลุมประเด็นแนวคิดสำคัญที่กล่าวแล้วนี้ ย่อมจะนำไปสู่การมีเศรษฐกิจที่ดี ส่งผลให้สังคมมีความสุข อยู่กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมโดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของสังคม ปรับตัวให้สมดุลกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทุกระดับทั้งนี้ เพราะเรามีความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญกำกับตนเองให้เตรียมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นอยู่ตลอดเวลา

หลักการทรงงานอันเป็นแบบอย่างของการพัฒนาการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่พสกนิกรเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ด้านต่าง ๆ รวมทั้งสามารถใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอันเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีแล้ว พระองค์ยังทรงปฏิบัติพระองค์เองโดยใช้หลักการทรงงานของพระองค์ซึ่งก็คือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงานถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ได้ทรงยึดถือปฏิบัติ อันเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมสำหรับพสกนิกรทั้งมวลที่สามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ ได้อย่างดียิ่งอีกด้วยอันจะทำให้ชีวิตเป็นชีวิตที่อุดมธรรมและอุดมปัญญา ดังนั้น **สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2549 ข.มิลินายน)** จึงได้ประมวลและอธิบายหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. **การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ** โดยศึกษาข้อมูลรายละเอียดจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่หรือจากราษฎรเป็นต้นเพื่อพระราชทานความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง
2. **การระเบิดจากข้างใน** โดยพระองค์ทรงมุ่งเน้นการพัฒนาคนซึ่งต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนให้มีความพร้อมเสียก่อนและค่อยออกมาสู่โลกภายนอก มิใช่ นำความเจริญจากภายนอกสู่ภายใน
3. **การทำตามลำดับขั้น** การทรงงานของพระองค์เริ่มต้นจากสิ่งที่ประชาชนจำเป็นที่สุดก่อนแล้วจึงเริ่มในสิ่งที่มีความจำเป็นน้อยกว่าตามมาเป็นลำดับขั้น
4. **การศึกษาภูมิสังคม** เป็นหลักการทรงงานด้วยการศึกษาสภาพภูมิประเทศและสังคมวิทยา โดยทรงศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์ ทรงศึกษาอุปนิสัยใจคอของคน รวมถึงวัฒนธรรม ความเชื่อของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ
5. **การประหยัด เรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด** เป็นลักษณะการทรงงานที่มุ่งใช้ประโยชน์ในสิ่งนั้นให้คุ้มค่ามากที่สุดเช่นตัวอย่างที่ทรงใช้หลอดยาสีพระทนต่ออย่างคุ้มค่าที่สุด
6. **การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ** ทรงมุ่งให้ประชาชนได้อยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนอันเป็นหลักการที่ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ
7. **การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก** เป็นลักษณะการทรงงานที่มองภาพรวมก่อนและเวลาแก้ปัญหาจะเริ่มแก้ปัญหาจากจุดเล็ก ๆ ที่ทุกคนมักจะมองข้าม
8. **การทำให้ง่าย** เป็นการคิดค้น ปรับปรุงและแก้ไขงานด้วยลักษณะไม่ยุ่งยากหรือสลับซับซ้อน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎธรรมชาติเป็นแนวทาง
9. **การไม่ยึดติดตำรา** เป็นหลักการทรงงานที่เน้นสภาพที่แท้จริงของการดำเนินชีวิตรอบคอบกับธรรมชาติและสภาพสังคมของชุมชนอันเป็นตำราสภาพจริงมากกว่าตำราที่เป็นเล่มหนังสือ
10. **การใช้ธรรมปราบอธรรม** เป็นหลักการที่ทรงใช้หลักธรรมชาติดและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการในการแก้ปัญหาธรรมชาติตัวอย่างที่ทรงใช้ฝักตบชวบบำบัดน้ำเสีย
11. **การปลูกป่าในใจคน** เป็นหลักการที่มุ่งปลูกจิตสำนึกให้คนตระหนักถึงความรักผืนป่าเสียก่อนแล้วคนก็จะปลูกป่าลงบนแผ่นดินอันจะสร้างความอยู่รอดของมนุษย์อย่างยั่งยืน
12. **การมุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก** เป็นหลักการทรงงานที่มุ่งประโยชน์ของคนส่วนใหญ่มุ่งส่วนรวมให้ใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถให้เต็มศักยภาพ
13. **การมีส่วนร่วม** เป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
14. **การขาดทุนคือการได้กำไร** เป็นหลักการที่ต้องยอมเสียสละ เป็นการเสียสละที่ได้รับประโยชน์คือการที่ประชาชนอยู่ดีมีสุขกลับคืนตามมา
15. **การบริการรวมที่จุดเดียว** เป็นหลักการที่ทรงมุ่งให้ทุกคนลดช่องว่าง มิใช่ต่างคนต่างยึดติดกับการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ แต่ทรงเน้นในเรื่องความรู้รัก สามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันให้เป็นการบริการรวมจุดเดียว
16. **การพึ่งตนเอง** ทรงเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเบื้องต้นเพื่อให้มีความแข็งแรงที่จะมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตและในขั้นต่อไปคือการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้
17. **การดำเนินชีวิตพออยู่พอกิน** เป็นการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนประสบความสำเร็จสมบูรณ์ในชีวิต โดยทรงเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาและพระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกรอยู่ดีกินดี มีชีวิตพออยู่พอกินและให้มีความก้าวหน้าต่อไป
18. **การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เป็นปรัชญาที่ได้พระราชทานซึ่งมีพื้นฐานมาจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกร หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมุ่งให้มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัว และมีเงื่อนไขด้านความรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญด้วย

19. การคิดแบบองค์รวม เป็นวิธีการคิดที่ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวมซึ่งเป็นการมองอย่างครบวงจรเช่นการถือครองที่ดิน การบริหารจัดการที่ดินการเพิ่มผลผลิตที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ดิน เป็นต้น

20. การให้หรือการใช้หลักสังฆทาน เป็นลักษณะการให้เพื่อให้ เป็นการให้โดยไม่เลือกซึ่งเป็นหลักการให้แบบหลักสังฆทานตามหลักพระพุทธศาสนา

21. การทำงานอย่างมีความสุข เป็นหลักการทำงานที่พระองค์ทรงพระเกษมสำราญที่ได้ทรงงานช่วยเหลือประชาชน ซึ่งพระองค์ได้เคยรับสั่งว่าเป็นการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น และพระองค์ก็ไม่มีอะไรจะพระราชทานให้นอกจากมีความสุขร่วมกันในการทำงาน

22. การใช้หลักความเพียร เป็นหลักการทรงงานที่มีบทรราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์เป็นต้นแบบเพื่อให้ประชาชนมีความมุ่งมั่นทำงานหนัก ด้วยการมีความเพียรมุ่งพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

23. การสร้างความรู้ รัก สามัคคี เป็นพระราชดำรัสที่มีคำสามคำคือคำว่ารู้คือการรู้ถึงปัจจัยรู้ถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา คำว่ารักคือจะต้องมีความรักในการพิจารณาที่จะลงมือแก้ไขปัญหานั้น ๆ และสามัคคีคือการที่จะลงมือปฏิบัติต้องคำนึงเสมอว่าจะทำงานเพียงคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจกันเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะจึงจะมีพลังร่วมแก้ไขปัญหามาให้สำเร็จลุล่วงลงได้

จากประวัติความเป็นมา แนวคิดอันเป็นสาระสำคัญและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้นำเสนอมานี้ **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548, มีนาคม)** โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้เก็บรวบรวม ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญและเผยแพร่เอกสารเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร โดยเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารที่ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยยับยั้งความเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามหนังสืออ้างถึงที่ร. 1001/ท.01 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2542 และได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานส่งมาให้แก่ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แห่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามสำเนาหนังสือของสำนักกราชเลขาธิการที่ รล. 0003 / 1888 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 (**สำนักกราชเลขาธิการ, 2542**) ที่พระราชทานแก่ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว มีการใช้คำว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในเอกสารได้ใช้ข้อความว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับเอกสารที่ได้นำขึ้นกราบบังคมทูลนั้นด้วย เอกสารของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อัญเชิญพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของชีวิต เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงอยู่ได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำซึ่ง **ปริญญ พินิจสุนทร (2551, กรกฎาคม)** แห่งโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ให้ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาโดยได้นำเสนอประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวทางขับเคลื่อน แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เสนอขั้นตอนคือการขับเคลื่อนเริ่มจากการจุดประกาย ตอกเสาเข็ม ขยายผล และเห็นคุณค่านำไปปฏิบัติ รวมทั้งยกตัวอย่างการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา นอกจากนั้นยังได้เสนอการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) การบริหารวิชาการซึ่งมีประเด็นครอบคลุมงานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป ครอบคลุมการนำหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การรู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็ง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพ และความไม่ประมาท (2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ครอบคลุมประเด็นเรื่องการสอนนิเวศน์ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ มีความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นวิถีชีวิต จัดทำ

รายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดรายวิชา (3) ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ หรือสื่อการเรียนรู้ ที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระ ต่าง ๆ (4) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษา ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการมีวินัยในการใช้จ่าย การประหยัด การออม การพึ่งพาตนเองโดยการผลิตหรือสร้าง รายได้ การรู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน การสร้างความสมดุลของธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม การสืบสานวัฒนธรรมไทย การส่งเสริมการปฏิบัติ การส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา และการสร้างความสมานฉันท์ อนึ่งในงานวิจัยนี้ใช้คำว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเป็นหลัก เป็นแก่นแท้ที่เป็นสาระสำคัญที่จะยึดเป็นหลักสำหรับการพัฒนาตนเองของนักศึกษาหรือของพสกนิกร โดยทั่วไป

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เรียกว่าโรงเรียน สถานศึกษาที่ผลิตนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรและประกาศนียบัตรชั้นสูงเรียกว่าวิทยาลัยเทคนิค หรือเป็นวิทยาลัยเฉพาะทาง รวมทั้งสถานศึกษาที่ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก เรียกว่ามหาวิทยาลัยหรือเป็นสถาบันเฉพาะทาง สถานศึกษาเหล่านี้ต่างก็มีภารกิจที่เหมือนกันคือการมุ่ง สอนให้ทรัพยากรมนุษย์มีความรู้ลึก รู้กว้างในสรรพวิชาต่าง ๆ รวมทั้งมุ่งปลูกฝังให้ทรัพยากรมนุษย์ เหล่านั้นให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย

สถานศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนล้วนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและได้รับการ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากรัฐบาลทั้งสิ้น รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึง ความสำคัญในอันที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวให้มีสติปัญญาและมีคุณธรรมจริยธรรมประจำใจ ควบคู่กันซึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์คือการได้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประเทศในระยะยาว และยั่งยืนดังนั้นรัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติซึ่งมีทั้งฉบับที่ประกาศใช้ในปี พุทธศักราช 2542 และฉบับที่ปรับแก้ไขอีกครั้งเมื่อปีพุทธศักราช 2545 พระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญ ที่บัญญัติไว้เป็นวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของชาติโดยเฉพาะในมาตรา 6 ว่าการบริหาร จัด การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และด้านคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใจความสำคัญในมาตรานี้ มีสาระสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายสำคัญสองประการในการ บริหาร จัด การศึกษาของชาติคือมุ่งให้มีความรู้และให้มีคุณธรรมจริยธรรมนั่นเองซึ่งก็สอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาของชาติที่เน้นให้คนเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกที่พึงประสงค์ เน้นให้มีการบริหารจัดการ การศึกษาที่ดี และเน้นให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ในประเด็นนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงจึงเป็นหลักปรัชญาที่ได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในฐานะที่เป็นปรัชญาซึ่งมีหลักการครอบคลุม แนวทางการจัดการศึกษา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นหลักปรัชญาที่เป็นมงคลอย่างยิ่ง แก่พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าที่ได้รับพระราชทานมาสู่การปฏิบัติอันจะบังเกิดผลลัพธ์คือความอุดม สมบูรณ์ทั้งทางสติปัญญา อุดมสมบูรณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมและอุดมสมบูรณ์ด้วยเศรษฐกิจคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ เป็นต้น ดังนั้นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ จึงต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งถือว่าเป็นเจริญ งอกงามเป็นกล้วยไม้ที่ออกดอกส่งงามในระดับการศึกษาขั้นต่อไป

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ความเป็นชาติ ไทยประกอบด้วยสถาบันหลักได้แก่สถาบันชาติ สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเป็นชาติ

คือการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นของประชาชนหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายศาสนา แม้ว่าจะมีความหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายศาสนาแต่มีเอกลักษณ์หรือมีลักษณะที่มีศูนย์รวมเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น ในชาติหนึ่ง ๆ ย่อมมีผู้นำทำหน้าที่เป็นประมุขของประเทศหรือเป็นประมุขแห่งรัฐ (Head of State) ซึ่งอาจเรียกว่าประธานาธิบดีหรือพระมหากษัตริย์ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมแห่งประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทยมีองค์พระมหากษัตริย์ทำหน้าที่องค์พระประมุขแห่งรัฐ พระองค์ได้ทรงงานอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนเพื่อประชาชนหรือเน้นประชาชนเป็นสำคัญที่สุดมากกว่าประมุขแห่งรัฐอื่น ๆ ในโลก หลักการทรงงานของพระองค์เป็นแบบฉบับที่ได้รับการยอมรับจากองค์การสหประชาชาติและองค์การระดับโลกอื่น ๆ เพราะเป็นหลักการที่ทันสมัยในยุคสังคมโลกาภิวัตน์หลักการนี้เรียกว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหลักสำคัญประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังและเงื่อนไขคุณธรรมคือซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตามย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องสั่งสอน อบรมบ่มนิสัยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความจำ สามารถวิเคราะห์ สามารถสังเคราะห์หรือบูรณาการองค์ความรู้ซึ่งเรียกว่าพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ต้องสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีจิตใจใฝ่ในทางสร้างคุณงามความดี มีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจซึ่งเรียกว่าจิตพิสัย (Affective Domain) และสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญชำนาญในศาสตร์ที่ได้ศึกษาอบรมมาจากสถานศึกษา และนำไปประกอบสัมมาชีพอย่างสุจริตซึ่งเรียกว่าทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) อย่างไรก็ตามผู้เรียนและผู้สอนจะต้องทำงานในการแสวงหาความรู้อย่างประสานกันและกันอันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์, 2553 : 24-38)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางอันนำไปสู่ความสุขซึ่งเรียกว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้คือรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังและมีเงื่อนไขคุณธรรมคือซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน ดังที่ได้กล่าวมานั้น แท้จริงแล้วก็รวมอยู่ในเรื่องสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นหน้าที่ของสถานศึกษาจึงต้องปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปสู่สถานศึกษาซึ่งเป็นการน้อมนำสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมสู่สถานศึกษาคือการนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ในรูปแบบของการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ

1.1. งานบุคคล วิชาการ งบประมาณ ด้านบริหารงานทั่วไป

1.2. การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ เน้นการมีส่วนร่วม การช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี

สร้างความเข้มแข็ง อยู่บนฐานของความมีเหตุผล พอประมาณกับศักยภาพและสภาพและความไม่ประมาท

2. ด้านการจัดทำหลักสูตร

2.1. สอนวิชาที่ว่าด้วยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นวิถีชีวิต

2.2. จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดรายวิชา

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ

4. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติเกี่ยวกับ

- 4.1. การมีวินัยในการใช้จ่าย
- 4.2. การประหยัด การออม
- 4.3. การพึ่งตนเองโดยการผลิตหรือสร้างรายได้
- 4.4. การรู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน
- 4.5. การสร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม
- 4.6. การสืบสานวัฒนธรรมไทย
- 4.7. การส่งเสริมการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา
- 4.8. การสร้างความสมานฉันท์

รัฐนอกจากจะออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอันเป็นกฎหมายที่เป็นแบบฉบับของการบริหารจัดการศึกษาทั้งหมดแล้ว ยังได้กำหนดเป็นมาตรฐานชาติ กำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาของชาติทั้งหมดทุกระดับได้ประกาศนโยบาย และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ (Strategy) เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 เป็นต้นมาโดยได้แบ่งออกเป็นระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ปี 2550 มีการกำหนดให้มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่น้อยกว่า จำนวน 80 แห่ง

ระยะที่ 2 ปี 2551 – 2552 มีการพัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียน การสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกจังหวัดเป็น จำนวน 800 แห่ง

ระยะที่ 3 ปี 2553 – 2554 มีการพัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่กระทรวงศึกษาได้กำหนดเพื่อการปฏิบัติเป็นระยะต่าง ๆ ดังกล่าวประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนโดย

1.1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยแนวทางการนำแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการการศึกษา

1.2. จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับโดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

1.3. จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร มีแนวทางการขับเคลื่อนโดย

2.1. อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2. ฝึกอบรมและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย มีแนวทางการขับเคลื่อนโดย

3.1. ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ 1:10 แห่งในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

3.2. ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3.3. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีแนวทางการขับเคลื่อนโดย

4.1. เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาโดยจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ

4.2. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล มีแนวทางการขับเคลื่อนโดยการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่าย โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

5.1. จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล การดำเนินงานในภาพรวม ระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

5.2. กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามและประเมินผล

5.3. ดำเนินการติดตามประเมินผลและรายงานผล

ยุทธศาสตร์ 5 ประการที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้เพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษานั้น กระทรวงได้กำหนดตัวชี้วัด (Indicator) สู่ความสำเร็จ โดยการติดตามประเมินผล ทั้งนี้กระทรวงได้กำหนดตัวชี้วัด 4 ด้านดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษา

การศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วต้องได้รับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการได้รับการศึกษาในทางตรงหรือทางอ้อมล้วนแล้วแต่ต้องได้รับการศึกษาทั้งสิ้น เพราะการศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการของการดำเนินชีวิต หรือการศึกษาคือชีวิต การได้รับการศึกษาจึงก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม คือมีความงอกงามทั้งในด้านความรู้หรือสติปัญญาและเจริญงอกงามทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นสิ่งสำคัญของการศึกษาของมนุษย์ก็คือการพัฒนาตนเองให้เจริญงอกงามทั้งในด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรมซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาที่ถูกต้อง ดังนั้น **พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2538)** จึงได้กล่าวว่าการศึกษาที่ถูกต้องควรเป็นลักษณะการมองให้ตลอดสาย ควรเป็นการพัฒนาให้จบกระบวนการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในกล่าวคือ เป็นพื้นฐานการศึกษาและเป็นพื้นฐานของจริยธรรม จะต้องจับให้ได้และจะต้องสร้างให้มีองค์ประกอบหรือปัจจัยภายในที่เป็นตัวหลัก 3 ประการคือ

1. จิตสำนึกในการศึกษา เพราะการศึกษาคือการฝึกฝนพัฒนาคนในทางกาย (กายภาวนา) ฝึกอบรมด้านศีล (ศีลภาวนา) ฝึกอบรมด้านอารมณ์ (จิตภาวนา) ฝึกอบรมด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา)
2. แรงจูงใจ ซึ่งเป็นจิตสำนึกในทางการศึกษาหรือการใฝ่เรียนรู้ ซึ่งโยงใยมาถึงแรงจูงใจ

ทางจริยธรรมด้วย เพราะเมื่อได้เรียนรู้ ก็ต้องการอบรมฝึกฝนพัฒนาตนเอง การที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดความดีงาม ก็ต้องการปัญญา

3. การรู้จักคิด คิดเป็น คิดแบบคย หรือคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพราะที่คิดเป็นหรือรู้จักคิด จะช่วยคนได้เสมอ มิฉะนั้นจะต้องอาศัยคนอื่นตลอดไป การคิดเป็นก็ต้องเชื่อมโยงกับจิตสำนึกและการใฝ่รู้ด้วย โยนิโสมนสิการนี้ เมื่อนำมาใช้ในจริยธรรมจะมีประโยชน์มาก เช่นคนหนึ่งเป็นคนเจ้าอารมณ์ ขี้โกรธ ขี้โมโห อีกคนหนึ่งชอบเถียง หากมาพบปะพูดคุยกันอาจจะเกิดปัญหารุนแรงขึ้นมาได้ แต่คนที่มีความรู้ด้วยโยนิโสประจําใจจะมองว่าทั้งสองคนนี้มีปัญหา มีอารมณ์ค้างมาจากบ้าน มีปัญหาครอบครัวจําเป็นต้องให้ความช่วยเหลือ แล้วเกิดความกรุณาช่วยแก้ปัญหา ก็จะพบกับความสุข

นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอื่นใดก็ตาม จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้ที่เปรียบพร้อมด้วยสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งถือหลักการพัฒนาดตนเองประกอบด้วย (1) การพัฒนาดตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อรู้ (2) การพัฒนาดตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ (3) การพัฒนาดตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นพลเมืองที่ดี (4) การพัฒนาดตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ (5) การพัฒนาดตนเองในการศึกษาด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม โดยมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว โดยมีเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบกัน หากนักศึกษาได้ยึดถือหลักการซึ่งมีการบูรณาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนี้ นักศึกษาที่สมควรจะได้รับการยกย่องกว่าเป็นผู้พัฒนาดตนเอง เป็นผู้ที่ยึดหลักธรรมาภิบาลโดยเฉพาะได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือว่าได้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท เป็นพลกนิกรที่ดี เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติต่อไป

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาดตนเองในการศึกษา

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือความพอประมาณ การมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว การมีเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมจริยธรรม ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาดตนเองของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ก็สามารถสร้างจิตสำนึกในการศึกษา สร้างแรงจูงใจ สอนให้รู้จักคิด เป็นต้น ก็สามารถประสบความสุขจากการพัฒนาดตนเองทางด้านกาย ทางด้านศีลและทางด้านการฝึกฝนอบรมทางอารมณ์ได้ โดยเฉพาะการนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเอกและนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาด้วยตนเอง มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การนำไปประยุกต์ใช้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นการนำไปประยุกต์ใช้ในเบื้องต้น

ของการศึกษาที่ต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือเมื่อผู้เรียนได้เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นนักศึกษาของสถาบันแล้วสถาบันหรือมหาวิทยาลัยโดยสำนักศึกษาวิชาทั่วไปหรือภาควิชาศึกษาทั่วไปก็จะจัดให้นักศึกษาได้ศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปซึ่งประกอบด้วยรายวิชาในกลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยส่วนใหญ่แล้วมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ครอบคลุมกลุ่มวิชา (1) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านกระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้จากธรรมชาติทั้งด้านชีวภาพและกายภาพ เข้าใจในความหมายและความสำคัญของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อวิถีชีวิตและความคิดของมนุษย์รวมทั้งสภาพแวดล้อมปัจจุบันและอนาคต รู้จักใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการศึกษาค้นคว้าและการประยุกต์ใช้งานอันจะมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และรู้จักใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์มุ่งพัฒนาผู้เรียน

ในด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์และแสวงหาความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ รวมทั้งตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ และ บทบาทที่พึงมี ในฐานะสมาชิกของสังคม (3) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแสวงหาความรู้ด้านสังคมศาสตร์ เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมและซาบซึ้งในวัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ มีความเข้าใจ ในพฤติกรรมของมนุษย์เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมายและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึก ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ รวมทั้งตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ และ บทบาทที่พึงมีในฐานะ สมาชิกของสังคม และ (4) กลุ่มวิชาภาษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ในด้านทักษะ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เครื่องมือในการสื่อสารทางสังคมในชีวิตประจำวัน และการแสวงหา ความรู้ต่อไป

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไปนี้ หากพิจารณา อย่างลึกซึ้งจะพบว่านักศึกษาได้ศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะมีการสอดแทรก สารสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะจะพบ คุณลักษณะของนักศึกษาที่มีความพอประมาณ มีการคิดอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัว และมีหลักความรู ้ควบคู่คุณธรรมในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เพราะว่าหมวดวิชานี้มีการสอดแทรก ลักษณะให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดและการแสวงหาเหตุผล มีความรู้จากธรรมชาติทั้งด้านชีวภาพและ กายภาพ รู้จักใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังแฝงอยู่ในหมวดวิชามนุษยศาสตร์ เพราะมี การสอดแทรกลงไปให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติในฐานะเป็นสมาชิก ของสังคม มีการสอดแทรกลงไปในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์โดยต้องยอมรับว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมชั้นสูง เมื่ออยู่ในสังคมจึงต้องมีความพอประมาณ อยู่ในสังคมอย่างมีเหตุผล ไม่เบียดเบียนกันและกัน อยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างมีความสุขโดยใช้หลักการทางสังคมประทีปคือช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมโดยอาศัยความรู้ และอาศัยหลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงลงไปในกลุ่มวิชาภาษาเพื่อมุ่งให้ทุกคนมีการสื่อสารด้านความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในตัว มีการสื่อสารความรู้และนวัตกรรมใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อกันในสังคมผ่านทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เครื่องมือในการสื่อสาร ทางสังคมในชีวิตประจำวัน และการแสวงหาความรู้ต่อไป ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมีการนำไปประยุกต์ใช้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปโดยวิธีการสอดแทรกลงไปในกระบวนการเรียนการสอน การวิจัยเป็นต้นในหมวดวิชาดังกล่าว

2. การนำไปประยุกต์ใช้ในหมวดวิชาเอก หมวดวิชาเอกคือหมวดวิชาที่สถาบันอุดมศึกษาจัดไว้ ให้นักศึกษาได้ศึกษาลงลึกไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยมุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และมีความเชี่ยวชาญ มุ่งให้นำวิชาที่ศึกษานี้ไปประกอบวิชาชีพหรือนำไปเป็นแนวทางในการแสวงหา ความรู้ในระดับสูงขึ้นไป หมวดวิชาเอกนี้อาจเป็นหนึ่งในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่งในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่ มุ่งเน้นความเป็นเลิศก็ได้เช่นวิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น หมวดวิชาเอกนี้โดยภาพรวม ก็จะมีอยู่สองสายคือสายมนุษยศาสตร์ได้แก่วิชาทางด้านนิติศาสตร์ วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาบริหารธุรกิจ วิชาจิตวิทยา หรือวิชาทางด้านภาษา เป็นต้น และสายวิทยาศาสตร์ เช่นสาขาแพทยศาสตร์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาพยาบาลศาสตร์ หรือแม้แต่สาขาวิทยาศาสตร์โดยตรง วิชาเอกเหล่านี้ มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปโดยละเอียดของการศึกษาดังกล่าวโดยเฉพาะ

ด้านเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือด้านเงื่อนไขความรู้ นั้น ผู้เรียนต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างพอเพียง ต้องศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญเพื่อที่จะนำความรู้นั้นไปประกอบอาชีพ ซึ่งก็จะได้ผลลัพธ์ตามมาคือการมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาเอกเพื่อให้มีความรู้อย่างพอเพียงหรือมีเหตุผลเท่านั้น ยังไม่สมบูรณ์ การนำไปประยุกต์ใช้จะมีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการบูรณาการเงื่อนไขด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในสาขาวิชานั้นด้วย กล่าวคือการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาเอกนั้น จำเป็นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมกำกับด้วย มิฉะนั้นอาจใช้ความรู้ไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมหรือใช้ความรู้เพื่อแสวงหาประโยชน์อย่างเห็นแก่ตัว ซึ่งหมายถึงลักษณะการแสวงหาประโยชน์ที่เกินความพอดี หรือเกิดความพอประมาณนั่นเอง

3. การนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาด้วยตนเอง โดยคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนของ**กระทรวงศึกษาธิการ (2550)** ได้เสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปเป็นหลักสูตรดังนี้

1. กิจกรรมสามารถมีความหลากหลายของเนื้อหาแล้วแต่ตามสภาวะภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษา แต่ที่สุดแล้วต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีคิด มีอุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เป็นกิจกรรมที่ดำเนินตามหลักโดยนักเรียน นักศึกษาและมีครูเป็นผู้นำหรือเป็นผู้สนับสนุน โดย (1) จำนวนนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นไม่น้อยกว่า 25% ของจำนวนทั้งหมดภายในสถานศึกษาหรือโรงเรียน (2) นักเรียน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการควรมีความประพฤติดี สมควรที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โครงการ การเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงดีและมีสุขภาพดี (3) ครูอาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการควรมีความประพฤติดี สมควรใจและความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาและสามารถขยายผลออกสู่ชุมชนได้ โดยมีประเด็นที่ต้องตระหนักคือ (1) พอประมาณกับภูมิสังคมคือมีความสอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา คนในชุมชนและเหมาะสมกับภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมและความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต (2) สมเหตุสมผลคือมีหลักคิดและหลักปฏิบัติของกิจกรรม ที่สอดคล้องกับหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดของโครงการแสดงถึงความรอบคอบของการวางแผนดำเนินโครงการ (3) มีภูมิคุ้มกันที่ดี คือการวางแผนโครงการต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ โดยมีข้อเสนอแนวทางเลือก หากมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น (4) ส่งเสริมความรู้และคุณธรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหมายถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ต้องมีการส่งเสริมให้มีผู้เข้าร่วม มีความรอบรู้มากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ได้มีการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมการมีคุณธรรมเช่นความมีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ ซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญู กตเวทียีสติปัญญา แยกแยะถูกผิด ควรไม่ควร มีความขยันหมั่นเพียร อดทน สนใจใฝ่รู้ มีจิตสำนึกเห็นประโยชน์ของการช่วยเหลือผู้อื่น และทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO, 2012 : Available Online) ก็ได้ประกาศหลักการพัฒนาตนเอง ให้ประชาชนของทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง เพราะการศึกษาทำให้คนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การศึกษาทำให้คนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ได้รู้และได้เข้าใจสถานการณ์โดยเฉพาะสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการศึกษาของโลกในยุคข่าวสารข้อมูลสารสนเทศรอบด้าน ทรัพยากรมนุษย์จึงควรรู้เท่าทันความก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์ที่ใกล้ตัวมนุษย์โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับชีวจริยศาสตร์หรือชีวจริยธรรมเช่น การตัดแต่งพันธุกรรม การโคลนนิ่ง เป็นต้น ทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นต้องศึกษาหาเสาหลักของการศึกษา

ซึ่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเรียกว่าปญฺจสตรมภ์ทางการศึกษา (Five Pillars of Education) ให้เข้าใจอย่างชัดเจน โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาได้เป็นอย่างดี ในประเด็นว่าการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างใจให้่องแทหรือเป็นการพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) แล้วนำหลักการที่รู้และเข้าใจอย่างถ่องแทนั้นไปสู่การปฏิบัติ หรือเป็นการพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ (Learning to Do) เพื่อที่จะเป็นมนุษย์ที่ดี เป็นคนดีของสังคมหรือเป็นการพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นพลเมืองที่ดี (Learning to Be) โดยอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขหรือเป็นการพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (Learning to Live together) รวมทั้งร่วมด้วยช่วยกันปรับเปลี่ยนจรรยหรือพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมน่าอยู่หรือเป็นการพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม (Learning to Transform Oneself and Society) ซึ่งหากได้มีการนำมาปฏิบัติยอมก่อให้เกิดเป็นสังคมที่พึงประสงค์ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และอยู่ในสังคมโลกที่พึงประสงค์ ปญฺจสตรมภ์ทางการศึกษาห้าประการมีคำอธิบาย (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO, 2012 : Available Online) และสามารถอธิบายเพิ่มเติมพร้อมยกตัวอย่างประกอบดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจสรรพสิ่งและนำความรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจสรรพสิ่งอย่างถ่องแทนี้ เน้นที่วิธีการหรือมรรควิธีในการศึกษาเรียนรู้ (Means) และจุดหมายปลายทางของความรู้ (End) การเน้นมรรควิธีการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างความเข้าใจโลกที่อยู่รอบตัวมนุษย์ที่กล่าวว่จำเป็นเพราะว่าความรู้ที่ได้เรียนรู้นั้นจะนำไปสู่การดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปพัฒนาทักษะทางวิชาชีพรวมทั้งนำไปพัฒนาเพื่อการสื่อสารกับบุคคลอื่น ส่วนการเน้นที่จุดหมายปลายทางของรู้นั้นเป็นการนำความรู้ไปสร้างความสุขและเป็นความสุขที่ได้รับจากความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เช่นความสุขที่ได้รับจากการค้นพบในการวิจัย และการเรียนการสอนที่ดีก็ยอมสร้าง ความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียนและผู้สอนที่มีความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนเองได้ทำและประสบความสำเร็จ

การเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจสรรพสิ่งอย่างถ่องแทจึงเป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติคือเรียนรู้วิธีที่เรียนโดยมีทักษะพื้นฐานคือมีสมาธิ มีความตั้งใจมั่น มีทักษะด้านความจำและมีศักยภาพที่จะคิดจากฐานความรู้ที่ได้จากความรู้จำนั้น กระบวนการคิดถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้ศึกษามาจากพ่อแม่ และต่อมาก็ได้รับจากครูอาจารย์ซึ่งเป็นผู้สอนโดยมีกระบวนการสร้างความคิดจากการฝึกให้คิดเพื่อการแก้ไขปัญหา และฝึกให้คิดจากลักษณะที่เป็นนามธรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้หรือกระบวนการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจสรรพสิ่งอย่างถ่องแทจึงเป็นการให้การศึกษาในลักษณะเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างการคิดแบบนิรนัย (Deduction) อันเป็นวิธีการคิดจากภาพกว้างหรือแนวคิดกว้าง ๆ นำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นแนวความคิดเฉพาะด้านหรือแนวความคิดในลักษณะแคบ และการคิดแบบอุปนัย (Induction) อันเป็นวิธีการคิดจากข้อสรุปหรือแนวความคิดแบบแคบ ๆ ไปหาแนวความคิดที่เป็นสากลหรือแนวความคิดกว้าง ๆ กระบวนการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจสรรพสิ่งอย่างถ่องแทจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อที่จะคิด เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้นี้ต้องเรียนรู้เพื่อฝึกให้เกิดความรอบรู้และความรอบคอบ ฝึกความอดทน อดกลั้น ฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ ในการนึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจึงมีความมุ่งหวังให้ทุกคนมีคุณสมบัติคือ

1. การเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ
2. การเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ตลอดชีวิต
3. การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

4. การเรียนรู้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจโลก
5. การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจแนวคิดและประเด็นปัญหาใหม่ ๆ อย่างยั่งยืน

2. การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองนำไปสู่การปฏิบัติด้วยจิตใจที่ใคร่ครวญ (Learning to Do) การเรียนรู้ข้อนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดในประเด็นเรื่องการฝึกฝนตนเองเพื่อประกอบวิชาชีพ เป็นการนำเอาสิ่งที่ได้ศึกษามาแล้วมาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์หรือสร้างให้มนุษย์มีกลไกในการทำงานที่ตนเองปรารถนาในอนาคต ดังนั้นในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วยจิตใจที่ใคร่ครวญจึงมีลักษณะเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาไปสมัครเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมและได้เงินมาจุนเจือครอบครัว การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัตินี้จึงต้องอาศัยศักยภาพเฉพาะบุคคล (Personal Competence) เป็นลักษณะการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญได้รับการประกาศว่ามีทักษะ มีฝีมือซึ่งเป็นศักยภาพเฉพาะบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งเพราะจะเป็นการนำศักยภาพนี้ไปสู่การปฏิบัติอันเป็นการทำงานจากลักษณะที่ต้องใช้แรงงานไปสู่การทำงานแบบการให้บริการในภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการทำงาน ในยุคเศรษฐกิจที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน และมีการเตรียมพร้อมรับนวัตกรรมความก้าวหน้าต่าง ๆ ดังนั้นทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในขั้นนี้จึงเป็นความรู้ด้านการปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับลักษณะพลวัตของแต่ละบุคคล (Personal Dynamism) การฝึกการแก้ไขปัญหา (Good Problem-Solving) การตัดสินใจอย่างใคร่ครวญ (Decision-Making) รวมทั้งทักษะทางด้านนวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม (Innovative and Team Skills) เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นนี้ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจึงมีความมุ่งหวังและเสนอให้ประชาชนควรมีคุณสมบัติคือ

1. การลงมือเป็นผู้ปฏิบัติโดยการเป็นนักคิดไปพร้อม ๆ กัน
2. การเข้าใจในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเพื่อสร้างความก้าวหน้าให้กับสังคมโลกและท้องถิ่น
3. การแสวงหาความรู้ในด้านเทคนิควิธีการและฝึกฝนในวิชาชีพตลอดเวลา
4. การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
5. การสร้างศักยภาพที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

3. การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี หรือเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Learning to Be) การเรียนรู้นี้เป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่ต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้สึกรับรู้ รับผิดชอบ ความซาบซึ้งในสุนทรียศาสตร์ และความเป็นผู้มีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณ เป็นต้น ซึ่งทุกคนมีมาตั้งแต่กำเนิด จนกระทั่งเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การเรียนรู้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่ดีนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์เป็นอย่างมาก ในฐานะที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา จึงจำเป็นต้องพิจารณาในประเด็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นอายุเพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี การเป็นสมาชิกที่ดีย่อมนำมาซึ่งความเป็นพลเมืองดีของประเทศ เป็นผู้ผลิต เป็นผู้ประดิษฐ์ รวมทั้งเป็นผู้สร้างสรรค์เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ ในการนี้องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติมีความประสงค์ให้การเรียนรู้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่ดีหรือเป็นพลเมืองที่ดีของโลก การคาดหวังในการเป็นมนุษย์ที่ดีจึงควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. การมองตนเองในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ เป็นผู้ปฏิบัติซึ่งมีความสำคัญและสามารถกำหนดผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. การกระตุ้นให้ทรัพยากรมนุษย์ค้นพบและทดลองสิ่งใหม่ ๆ
3. การแสวงหาคุณค่าร่วมกันอันเป็นคุณค่าสากลของความเป็นมนุษย์
4. การพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาอัตลักษณ์ สร้างความรู้ให้เกิดแก่ตนเองและการเติมเต็มความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. การเป็นผู้มีความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ด้วยความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบ และมีความยุติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

4. การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข อันเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (Learning to Live together) บทบาทของการศึกษาในที่นี้คือการสอนให้เห็นความสำคัญของคนที่อยู่หลากหลายบนโลกใบนี้ โดยเฉพาะสอนให้เห็นความหลากหลายในการปฏิบัติตนของคนหลากเชื้อชาติ หลากศาสนา และพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดไม่ว่าจะเป็นด้านการปฏิบัติตนของศาสนิกของแต่ละศาสนา รวมทั้งพยายามสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยสร้างความตระหนักในสิทธิของตนเองและให้ความเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย การให้ความเคารพกันและกัน การสำรวมกาย วาจา รวมทั้งมีจิตอาสาเพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วนอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Partnership) ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน อย่างมีความสุข การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุขในฐานะที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความถูกต้อง ความผิด ความดี ความงาม เป็นต้นของมนุษย์ด้วยกัน ต้องเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ต้องมีทักษะทางด้านสังคมเช่นมารยาทในการแนะนำ การทักทาย มารยาทบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น อีกทั้งต้องเข้าใจต้นทุนทางสังคมในระดับสากล เข้าใจระบบพหุวัฒนธรรมเพื่อสร้างความร่วมมือในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขดังกล่าว องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจึงมีความมุ่งหวังให้ทุกคนมีคุณลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วม การสร้างความร่วมมือกับผู้อื่นในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมหรือในวัฒนธรรมร่วมสมัย
2. การพัฒนาความเข้าใจบุคคลอื่นรวมทั้งความเข้าใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ในคุณค่าของตนและของสังคมอื่น
3. การสร้างความอดทน การให้ความเคารพ การต้อนรับหรือแม้แต่การให้การยอมรับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านความคิด ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม
4. การสร้างความรับผิดชอบอย่างสร้างสรรค์ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมรอบโลก
5. การสร้างศักยภาพเพื่อพร้อมรับสถานการณ์ พร้อมรับภาวะกดดัน ภาวะข้อขัดแย้งหรือภาวะคับขันทุกชนิด

การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขนี้ ศูนย์พัฒนาจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม (The Center for Contemplative Mind in Society, 2004) ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการฝึกสมาธิให้กับทหารของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 2001-2004 และได้จัดพิมพ์รายงานการศึกษาวิจัยเผยแพร่ รายงานวิจัยนี้ได้เสนอบัญญัติ 7 ประการในการนำจิตตปัญญาศึกษามาสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างสรรค์สังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ จิตตปัญญาศึกษาที่ศูนย์พัฒนานี้ได้วาดออกมาเป็นต้นไม้แห่งการปฏิบัติ (The Tree of Contemplative Practices) มีองค์ประกอบเป็นลำต้นใหญ่คือการสร้างความใกล้ชิด การสร้างความรู้สึกที่สนิทสนมกัน (Communion) และการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและกัน (Connection) การสร้างความตระหนักในการใช้จิตตปัญญาศึกษา (Awareness) โดยมีลำต้นเจริญเติบโตแตกกิ่งก้านสาขาออกไปคือ

1. การฝึกจิตคิดสงบ (Stillness Practice) เป็นการพัฒนาจิตให้สงบ โดยการฝึกนั่งสมาธิ ฝึกปฏิบัติวิปัสณากรรมฐาน การชำระจิตให้ปราศจากสิ่งที่เป็นมลทิน
2. การฝึกจิตคิดเคลื่อนไหว (Movement Practice) เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวด้านร่างกาย โดยการเดินจงกรม ฝึกการเคลื่อนไหวแบบไดโนเสาร์ ฝึกโยคะ ฝึกการเดินรูดงค์ หรือแม้แต่การฝึกจิ้ง เป็นต้น

3. การฝึกจิตคิดสร้างสรรค์ (Creation Process Practice) เป็นการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรม เช่นกิจกรรมการฝึกร้องเพลงร่วมกัน ฝึกสวดมนต์ร่วมกัน ฝึกเล่นดนตรีที่ชอบร่วมกัน ฝึกการวาดภาพ เป็นต้น

4. การฝึกจิตคิดอาสาทำกิจกรรม (Activist Practice) เป็นลักษณะกิจกรรมที่ทำด้วยจิตอาสาโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ เช่น การขึ้นอาสาไปทำงานร่วมกับผู้อื่น การอาสาช่วยเหลือสังคมให้เกิดความยุติธรรม เป็นต้น

5. การฝึกจิตคิดเมตตา (Generative Practice) เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อแผ่แผ่ความเมตตาหรืออุทิศไปยังผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก อาจทำได้หลายวิธีเช่นการสวดมนต์ การร่ายมนต์ การแผ่บทเมตตา เป็นต้น

6. การฝึกจิตคิดเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา (Ritual or Cyclical Practice) เป็นกิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ

7. การฝึกจิตคิดผูกมิตรสัมพันธ์ (Relational Practice) เป็นการสร้างมิตรไมตรีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกการฟังแบบสุนทรียะสนทนา ฟังการเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์ เป็นต้น

5. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมไปในทางที่ดี ในทางสร้างสรรค์ (Learning to Transform Oneself and Society) เป็นลักษณะการศึกษาเพื่อสร้างความยั่งยืน โดยมีหลักการเพื่อปรับเปลี่ยนตนเองและสังคมให้ตระหนักว่าปัจเจกบุคคลที่ทำงานอย่างอิสระหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับเปลี่ยนโลกได้ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนให้การศึกษาเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ การศึกษาที่มีคุณภาพนี้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนสังคม และการศึกษาที่มีคุณภาพประกอบด้วยคุณค่าของการศึกษาที่เกิดจากพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต จะเป็นอารมณ์หรือเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับเปลี่ยนสังคมระดับประเทศ สังคมโลกให้เป็นสังคมที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้นองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจึงมีความประสงค์ให้ประชาชนมีคุณสมบัติดังนี้

1. การทำงานร่วมกันด้วยความเป็นกลาง ไม่มีอคติหรือไม่มีความเอนเอียงทางเพศอันก่อให้เกิดอาชญากรรมในสังคม

2. การพัฒนาความสามารถและความตั้งใจจริงที่จะบูรณาการการดำเนินชีวิตของตนเองและของผู้อื่นอย่างยั่งยืน

3. การส่งเสริมให้สร้างพฤติกรรมในการปฏิบัติเพื่อลดภาวะเสื่อมโทรมทางนิเวศวิทยาของประเทศและของโลกรอบตัว

4. การให้ความเคารพต่อความหลากหลายของชาวโลกที่อาศัยอยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกัน

5. การปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดความเสมอภาคกันในสังคม

6. การส่งเสริมให้มีความเป็นประชาธิปไตยขึ้นในสังคม อันจะนำสันติสุขมาสู่มวลมนุษยชาติ

เอสเซน (Essen, 2010 : 69-99) แห่งมหาวิทยาลัยโซก้าแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้เขียนบทความเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นการศึกษาในประเด็นจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธเพื่อความสุขและเพื่อโลกที่ยั่งยืน โดนใช้กรณีศึกษาสำนักสันติอโศก เอสเซนได้เสนอแนวความคิดว่ากระแสความคิดด้านเศรษฐกิจและการนำไปปฏิบัติก่อให้เกิดผลลัพธ์คือความไม่เสมอภาคในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในทุกด้านทั่วทุกมุมโลก ซึ่งจำเป็นต้องสูญเสียเงินทองไปในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งได้รับรายงานว่าเป็นเงินจำนวนหลายร้อยหลายพันล้านบาท ดังนั้นเพื่อปรับเปลี่ยนแนวโน้มนี้ จึงได้เสนอรูปแบบแนวความคิดเชิงเศรษฐศาสตร์และ

หลักปฏิบัติที่คิดว่าเป็นเอกภาพโดยเฉพาะเป็นระบบจริยศาสตร์ที่มีการเอาใจใส่ต่อพื้นฐานอันเป็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ จริยศาสตร์หรือจริยธรรมดังกล่าวสามารถพบได้ในรูปแบบที่มีพื้นฐานมาจากศาสนา โดยเฉพาะได้นำเสนอหลักการที่เกี่ยวข้องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการที่สำนักล้นตือโสไกได้ปฏิบัติอยู่โดยสรุปเอสเซนได้เสนอแนวทางสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-reliance) ซึ่งเป็นการพึ่งพาตนเอง และดำเนินการปฏิบัติตามหลักทางสายกลางหรือมีความพอเพียง (Moderation) ซึ่งเป็นพื้นฐานอันเป็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ และเสนอหลักการว่าทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นต้องอาศัยกันและกัน เป็นต้น

จากบทความนี้แสดงให้เห็นว่าชาวต่างชาติเองก็มองเห็นถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีพื้นฐานมาจากศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่เน้นหลักการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง หากนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการศึกษาของนักศึกษาจะทำให้ นักศึกษามีความเชื่อมั่นในคุณภาพ การศึกษาเล่าเรียนของตนเองอันจะสร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ซึ่งหมายถึงการมีความรู้อย่างพอเพียง ก็สามารถ ใช้ความรู้เป็นเครื่องมือพึ่งพาตนเองก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการประกอบสัมมาชีพในโอกาสต่อไป แต่การพัฒนาตนเองของนักศึกษาในสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีสรรพสิ่งต่าง ๆ มาชักนำให้นักศึกษาเหล่านั้นไม่สามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่พึงประสงค์ได้เพราะสภาพสังคมและ สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นก่อให้เกิดวิกฤติทางด้านจริยธรรมโดยงานดังที่งานวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอมีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินชีวิตตามพื้นฐานอาชีพของแต่ละคนในสังคมมีลักษณะไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะ การดำเนินชีวิตของนักศึกษาซึ่งถือว่ายังไม่อาชีพที่มั่นคง ย่อมจะต้องยึดถือหลักของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วยความพอประมาณหรือพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือประหยัดจนเกินไป มีการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยหลักเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี รวมทั้งมีความรู้และคุณธรรมจริยธรรมกำกับกาย กำนับวาจาและใจด้วย การดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาที่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีการศึกษาวิจัยโดยเฉพาะการวิจัยของ **ดวงพร ศรีชัย (2550)** ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร ในชั้นปีที่ 1 2 และ 3 เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเตรียมทหารระหว่างด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม และเพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเตรียมทหารในชั้นปี ที่แตกต่างกัน โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนเตรียมทหารที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเตรียมทหาร ปีการศึกษา 2550 โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็น 2 ประเภท คือตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม และตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งประเภท (Proportionated Stratified Random Sampling) จากนักเรียนเตรียมทหารทั้ง 3 ชั้นปี จำนวน 1,593 ได้ตัวอย่างประชากร 432 นาย และตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้จากการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม โดยคัดเลือกนักเรียนเตรียมทหารที่ตอบแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด และน้อยที่สุด เพื่อค้นหาปัจจัยและข้อเสนอแนะของการปฏิบัติ
ตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากนักเรียนเตรียมทหาร ได้ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการ
สัมภาษณ์ 24 นาย ผลการวิจัยพบว่า

1. การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียม
ทหารพบว่า

1.1. การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน
เตรียมทหารโดยส่วนรวมพบว่าการนำความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมาก
ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนเตรียมทหารนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมากในด้านสังคมและ วัฒนธรรม ปฏิบัติค่อนข้างมากในด้านเศรษฐกิจและ
สิ่งแวดล้อม และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยของการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงในด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านวัฒนธรรมปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม
และด้านเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียด (1) ด้านเศรษฐกิจ นักเรียนเตรียมทหารมีการนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเศรษฐกิจโดยรวม ไปปฏิบัติค่อนข้างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมี
การปฏิบัติมากในประเด็น เลือกใช้สิ่งของโดยคำนึงถึงประโยชน์ และความจำเป็นมากกว่าความอยากได้
ไม่ใช้จ่ายหรือใช้สิ่งของเกินฐานะ ไม่มีภาระหนี้สินเกินตัว เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ
ดื่มน้ำผลไม้ นม น้ำเปล่า แทนน้ำอัดลม และออกกำลังกายและพักผ่อนอย่างเพียงพอ แต่มีการปฏิบัติ
ค่อนข้างน้อยในประเด็นบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านสังคม นักเรียนเตรียมทหารมีการนำ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านสังคมโดยรวมไปปฏิบัติ มากในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมี
การปฏิบัติมากที่สุดในประเด็น ไม่ลักขโมยหรือหยิบขโมยของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีการปฏิบัติ
ค่อนข้างมากในประเด็น ขยันหมั่นเพียร ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมสม่ำเสมอ และใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม นักเรียนเตรียมทหารมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมไป ปฏิบัติค่อนข้างมากในการดำเนินชีวิต ประจำวัน โดยมีการปฏิบัติมากใน
ประเด็น ดูแลและรักษาสาธารณะสมบัติของโรงเรียน ดูแลและรักษาสาธารณะสมบัติของชุมชน ใช้น้ำ
อย่างประหยัดและคุ้มค่า ใช้เครื่องปรับอากาศตามความจำเป็น และตั้งอุณหภูมิที่ 25 องศาเซลเซียส
ถอดปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกครั้งเมื่อเลิกใช้งาน และใช้กระดาษสองหน้า และ (4) ด้านวัฒนธรรม นักเรียน
เตรียมทหารมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านวัฒนธรรมโดยรวมไป ปฏิบัติมากในการ
ดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีการปฏิบัติมากที่สุดในประเด็นแสดงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษ
ของชาติเมื่อมีโอกาส

1.2. เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเตรียม
ทหาร ระหว่างด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนเตรียมทหาร
มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำ วันในด้านต่างๆ แตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า นักเรียนเตรียมทหารมีการนำ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำ วันในด้านวัฒนธรรมแตกต่าง
จากด้านสิ่งแวดล้อมและด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมแตกต่างจากด้านสิ่งแวดล้อมและด้านเศรษฐกิจ

1.3. เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเตรียม
ทหาร ในชั้นปีที่แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนเตรียมทหารในแต่ละชั้นปี มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงไปใช้ไม่แตกต่างกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการสัมภาษณ์เรื่องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนิน
ชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร โดยเลือกนักเรียนเตรียมทหารที่ตอบแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ย
ทั้งฉบับมีคะแนน มากที่สุดและน้อยที่สุดจาก 4 เหล่าทัพ ในแต่ละชั้นปี มีจำนวน 24 นาย แบ่งประเด็น
การสัมภาษณ์เป็น 3 ประเด็น ตามระดับการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ไม่ลักขโมย หรือหยิบขโมยของผู้อื่นไปใช้

โดยไม่ได้รับอนุญาต แสดงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษของชาติเมื่อมีโอกาส และระดับค่อนข้างน้อย ระดับไม่ปฏิบัติเลย ได้แก่ ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละประเด็นจะสัมภาษณ์ในเรื่องปัจจัย และข้อเสนอแนะของการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังรายละเอียดว่า (1) การปฏิบัติมากที่สุดของการไม่ลักขโมย หรือหยิบของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต มีปัจจัยพื้นฐานมาจากการอบรมของครอบครัว ประกอบกับกฎระเบียบที่เคร่งครัดของโรงเรียนเตรียมทหาร และปฏิบัติตามศีลธรรม สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรรักษากฎระเบียบให้เคร่งครัดอย่างนี้ตลอดไป ต้องเก็บของของตนเองให้ดี และอบรมศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ (2) การปฏิบัติมากที่สุดของการของการแสดงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษของ ชาติเมื่อมีโอกาส มีปัจจัยมาจากการรับรู้ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เพลงปลุกใจ การอบรมจากโรงเรียนเตรียมทหาร การศึกษาด้วยตนเอง และการปลูกฝังจากครอบครัว สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรมีสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ เพลงปลุกใจ อบรม ปลูกฝังในวีรกรรมของบรรพบุรุษของชาติแข่งขัน ตอบปัญหา กิจกรรมการแสดงของนักเรียน จัดให้มีห้องนิทรรศการ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการทัศนศึกษา (3) การปฏิบัติค่อนข้างน้อย ไม่ปฏิบัติเลยของการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง มีปัจจัยมาจากนักเรียนยังไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะบิดามารดายังดูแลค่าใช้จ่าย ยุ่งยาก ไม่มีเวลา การใช้จ่ายเงินยังไม่ซับซ้อน และไม่เห็นความสำคัญ สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการแนะนำเพิ่มเติมให้เห็นความสำคัญ จัดทำเป็นคะแนน และจัดให้มีสมุดบัญชีพกติดตัวตลอดเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร ที่ได้อธิบายมาแล้วแสดงให้เห็นว่านักเรียนเตรียมทหารนำความรู้เรื่องปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เพราะมีการปฏิบัติในด้านต่างๆ มากและค่อนข้างมาก และในแต่ละชั้นปียังปฏิบัติไม่แตกต่างกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัย พบว่าการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเตรียมทหารโดยรวม ปฏิบัติมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติตนในลักษณะดังกล่าวเป็นการปฏิบัติตนที่ต้อง ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ประกอบกับกฎระเบียบปฏิบัติที่เคร่งครัดของโรงเรียนเตรียมทหารอาจมีส่วนสนับสนุนให้การปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารในลักษณะดังกล่าวมีมากขึ้น คงมิใช่ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม การจัดกิจกรรมต่างๆ และการเรียนรู้ในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากโรงเรียนเตรียมทหารแต่เพียง อย่างเดียว แต่อาจมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติตนของนักเรียนเตรียมทหารมีมากขึ้น อย่างไรก็ตามการที่โรงเรียนเตรียมทหารเป็นโรงเรียนเฉพาะทาง ที่มุ่งเน้นการฝึกอบรมเยาวชนและบุคคลชายให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ประกอบกับมีการส่งเสริมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนเตรียมทหารจึงน่าจะเป็นกลุ่มที่สามารถปฏิบัติแล้วบรรลุผลได้เป็นอย่างดี โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนี้

1. ครูและบุคลากรในหน่วยต่างๆ ของโรงเรียนเตรียมทหารควรให้ความร่วมมือ สนับสนุน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมและทำให้นักเรียนเกิดความรักในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นกิจนิสัย
2. ควรมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและเป็นระบบเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเตรียมทหาร
3. ในประเด็นไม่ลักขโมย หรือหยิบของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และประเด็นแสดงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษชาติเมื่อมีโอกาส ที่นักเรียนปฏิบัติได้มากที่สุด ทางโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเตรียมทหารควรจัดการเรียนการสอน กิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำพฤติกรรมดังกล่าวไปปฏิบัติจนเกิดเป็นกิจนิสัย
4. ในประเด็นทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายอย่างต่อเนื่อง ที่นักเรียนปฏิบัติได้ค่อนข้างน้อย

ทางโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเตรียมทหารควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติและนำไปใช้ได้จริง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่ามากยิ่งขึ้น

และมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของ นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบ หาแนวทางการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่นักเรียนต่อไปในอนาคต

2. ควรมีการวิจัยติดตามผลเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากที่นักเรียนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเหล่าทัพและโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อนำผลที่ได้ มาเปรียบเทียบหาแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่นักเรียน และนายทหาร-ตำรวจต่อไปในอนาคต

3. ควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการปลูกฝังให้นักเรียนเตรียม ทหารนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นกิจนิสัย 2.4 พัฒนา โปรแกรมบูรณาการเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปจัดการเรียนการสอนวิชาสังคม ศึกษาทุกรายวิชา และในรายวิชาอื่นๆ ของหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับ ต่าง ๆ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนานักศึกษาหรือนักเรียน เพราะจะเป็นการสั่งสอน หล่อหลอม ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ให้มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็จะสามารถไปประกอบ วิชาชีพและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนเป็นการปลูกฝังให้ทุกคนมีประสบการณ์ ตลอดชีวิตในลักษณะว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตหรือการศึกษาทำให้คนเจริญงอกงามตลอดชีวิต เพื่อเป็น การแสวงหาความรู้ว่านักศึกษาหรือนิสิตมีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างไร ดังนั้น **สุภาพร**

มหาพลตระกูล (2550) จึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการให้บริการสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตต่อการจัดการศึกษา เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยรวมและในแต่ละด้านจำแนกตามเพศ กลุ่มวิชา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตและการสนับสนุนของผู้ปกครอง ทั้งนี้ได้ศึกษากับกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ทุกชั้นปี จากทุกคณะของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2549 รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 13,632 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เรียนมีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการสนับสนุนเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละ ด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการให้บริการ สนับสนุน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้เรียนที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีความเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ตลอด ชีวิตโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้เรียนที่ศึกษาในกลุ่มวิชาต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของมหาวิทยาลัยโดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (แบบสถิติ วิเคราะห์แยกต่างหาก)

4. ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน มีลักษณะมุ่งอนาคตต่างกันและได้รับการสนับสนุน จากผู้ปกครองต่างกันมีความเห็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัย โดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผู้เรียนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัย ดังนี้

(1) ด้านการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจมหาวิทยาลัยควรจัดสรรสื่ออุปกรณ์เพียงพอและอยู่ในสภาพใช้การได้ดีจัดสรรให้นิสิตมีช่วงเวลาของการทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกห้องเรียนอย่างสมดุลทุกด้าน อาจารย์ควรนำนิสิตให้มีส่วนร่วมในสิ่งที่เรียนรู้ อาจารย์ควรเป็นแบบอย่างทุกด้านเปิดโอกาสให้นิสิตมีส่วนร่วมนำเสนอสิ่งที่อยากเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินผลร่วมกับผู้สอนสนับสนุนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงจัดให้มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น ควรบรรจุเนื้อหาสาระให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นให้ความสำคัญกับการปฏิบัติควบคู่กับทฤษฎี ควรส่งเสริมการอ่านทั้งในวิชาที่เรียนและความรู้เสริม ควรส่งเสริมการค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์ จัดระบบความคิดให้ออกมาจากการใช้พื้นฐานความรู้ที่ลึกซึ้งเพียงพอ สอนให้รู้จักคิดด้วยตนเองและศึกษาค้นคว้าเองเป็น ไม่ปิดกั้นการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ของนิสิต อาจารย์ควรให้เวลา เป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือ และเข้าใจในตัวนิสิตมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการพัฒนานิสิตครบถ้วนทุกด้าน และจัดสรรสื่อ อุปกรณ์ สถานที่ที่เหมาะสมส่งเสริมวิชาชีพ เช่น สอนให้เป็นเจ้าของธุรกิจ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวิชาที่เรียน ในกิจกรรมที่ทำร่วมกันท่ามกลางนิสิต มีเกณฑ์การสอนและการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน ชี้แจงว่าสิ่งที่เรียนจะนำไปใช้อย่างไร

(2) ด้านการให้บริการสนับสนุน ห้องสมุดควรเพิ่มหนังสือใหม่ ทันสมัย มีความเป็นสากล มีเพียงพอให้บริการครอบคลุมและลึกซึ้งกับทุกสาขาวิชา ทำบรรยากาศห้องสมุดและหอพักนิสิตเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ที่มีสื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ให้บริการอย่างน่าสนใจ เปิดให้บริการห้องสมุดในช่วงเวลาปิดเทอม หรือเปิดตลอด 24 ชั่วโมงเหมือนต่างประเทศให้นิสิตมีส่วนร่วมในการสั่งหนังสือเข้าห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรให้บริการด้วยความเต็มใจ ไม่แบ่งแยกนิสิตด้วยความลำเอียง โดยเฉพาะคณะพลศึกษามองว่าเป็นกลุ่มเรียนไม่ดี ไม่สนใจการเรียน) ติดประกาศประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางการศึกษาที่นิสิตเข้าถึงได้ง่าย ทัวถึง เต้นซ์ เพิ่มแหล่งความรู้และข่าวสารทางเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยให้มาก จัดสรรเพิ่มที่ นั่งอ่านหนังสือที่ประชุมงานที่ทำการบ้านสำหรับนิสิตควรให้การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับนิสิตมากยิ่งขึ้นทำบรรยากาศภายในมหาวิทยาลัยที่มีความร่มรื่นจัดรับส่งระหว่างอาคารโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางนครให้เพียงพอ จัดที่จอดรถพาหนะสำหรับนิสิตให้เพียงพอ และมีการดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สินไม่ให้เสียหาย ดูแลทุกเรื่องให้กับนิสิตอย่างทั่วถึง ไม่เน้นเพียงบางเรื่องจัดสถานที่เล่นกีฬาให้เพียงพอพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศทันสมัยยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยนี้คือผู้บริหาร คณาจารย์ผู้สอน และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ควรให้ความสนใจดังกล่าวนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน และการให้บริการสนับสนุน ควรกำหนดหลักสูตรให้เน้นการนำไปใช้จริง ส่งเสริมการฝึกวิชาชีพ การฝึกประสบการณ์จริง การฝึกคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ควรจัดสรรทรัพยากรใหม่ให้เพียงพอกับความต้องการใช้ของนิสิตตามสภาพการเรียนรู้ที่แท้จริง ควรกำหนดเกณฑ์ประเมินผู้สอนให้ผูกกับการให้เวลากับนิสิตอย่างมีคุณภาพ และให้ผูกกับการพัฒนาตนเองโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยให้นิสิตเป็นผู้ประเมินผู้สอน ควรกำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้คำนึงถึงการตอบสนองต่อพัฒนาการทุกด้านของนิสิตอย่างสมดุล ควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีฐานคิดจากทฤษฎีและหลักการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

และมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปว่า

(1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรบูรณาการ ที่สอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และคิดเชิงอนาคตตามกลุ่มสาขาวิชา ได้แก่ หลักสูตรบูรณาการสำหรับกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อให้อาจารย์โลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทัดเทียมอารยประเทศ

(2) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรในแนวคิดเชิงธุรกิจโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ (ลูกค้า หมายถึง นิสิต) เป็นหลัก และบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ ประเมินที่มีประสิทธิผล โดยคำนึงถึงโครงสร้างและนโยบายการบริหารของสถาบันการศึกษาและความจำกัดของผู้สอนเป็นหลัก

(4) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรายวิชาและกิจกรรมเสริมที่ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาการของนิสิตแต่ละรายบุคคลอย่างเหมาะสม

(5) ศึกษาวิจัยระบบการประเมินผลการเรียนที่วัดทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะวิธีการสอนมีหลากหลายที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษา **วรณารณ โมลีเอรี (2550)** ซึ่งสนใจในด้านการพัฒนารูปแบบการสอน จึงได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีเพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโค นำเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ที่สร้างขึ้น โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด การศึกษาบริบทสภาพปัจจุบัน และการสัมภาษณ์ สังเคราะห์สรุปเป็นกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ และกลุ่มพฤติกรรมบ่งชี้ถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ประกอบด้วย การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง การเข้าเรียนตรงเวลา การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา และการมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย (1) การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ (2) การร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน (3) การมีความซื่อสัตย์สุจริต และ (4) การควบคุมตนเองได้ ความรับผิดชอบต่อผลงาน ประกอบด้วย การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และการไม่ปิดความรับผิดชอบ

2. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ และกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

2.1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีประกอบด้วยหลักการ 5 ประการคือ (1) คุณลักษณะเป็นสิ่งที่สามารถอบรมสั่งสอนได้ และไม่เฉพาะเจาะจงในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยตรงและมีแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญของการปรับปรุงตนเอง (2) การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ต้องครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการที่มีปฏิสัมพันธ์กันคือการรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรมโดยมีมาตรฐานทางจริยธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล (3) ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ดีตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะต้องฝึกฝนอบรม สั่งสอน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงหรือมอบหมายงานให้ร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการปลูกฝังความรับผิดชอบต้องฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝังแน่นติดตัวตลอดไป (4) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้

(5) กิจกรรมที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเองและมีการฝึกซ้ำจนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในทางบวก รวมทั้งเต็มใจที่จะพัฒนาตนเอง สังคม ผลงานและยอมรับในบทบาทหน้าที่ของตน

2.2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ (1) เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและความสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล (2) เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรู้จักคิดเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ในการที่จะกระทำสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานของวิชาชีพ (3) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน (4) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานและปฏิบัติตามจรรยาบรรณจรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

2.3. กระบวนการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยีประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบเป็นฐาน ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และ ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะ ความรับผิดชอบ ส่วนตน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านเชิงปริมาณพบว่าด้านการรู้และความรู้สึกเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณ วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้จักคิดที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการมี จรรยาบรรณ วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการปฏิบัติที่แสดงถึงพฤติกรรมความ รับผิดชอบต่อสังคม ปรากฏผล ดังนี้คือผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่างก่อน และหลังการทดลอง พบว่าคะแนนเฉลี่ยที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง ทั้งในภาพรวม และจำแนกตามความรับผิดชอบต่อสังคม 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของนักศึกษา ได้ผลสอดคล้องกันว่า ผลการสังเกตในครั้งที่ 1 พบว่า นักศึกษาปฏิบัติได้ผลอยู่ในระดับน่าพึงพอใจ และผลการสังเกต ในครั้งที่ 2 พบว่า ผู้สังเกต จำนวน 2 คน เห็นว่านักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้น นั่นคือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนอีก 1 คน เห็นว่า นักศึกษาปฏิบัติได้ผลอยู่ในระดับน่าพึงพอใจ แต่มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นจากฐานเดิม ส่วนผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผลงานของนักศึกษา ได้ผลสอดคล้องกันเช่นเดียวกับผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง นอกจากนี้ นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นจากฐานการสังเกตใน ครั้งที่ 1 และปฏิบัติได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ใน 2 ด้านคือ การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ และการนำความรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์จริง

ทั้งนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะช่วยให้การนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะข้อเสนอเชิงนโยบายว่า

1. สถาบันที่จัดการศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ควรที่จะทบทวนหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะภาคปฏิบัติ หรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรจุสาระของจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบให้เป็นรายวิชาหนึ่งของคณะวิชานั้นๆ และนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปปรับใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

2. สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในมิติของจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม มากกว่าที่จะกล่าวไว้ลอย ๆ ในวัตถุประสงค์ของรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น

3. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการสร้างเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน โดยอาจจะร่วมมือกับสถาบันที่จัดการเรียนการสอนสายอาชีพและเทคโนโลยีอื่นๆ เพื่อนำรูปแบบ การเรียนการสอนนี้ไปประยุกต์ใช้ หรือพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในลักษณะอื่น ๆ บนพื้นฐานของการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

และมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้พร้อมสำหรับการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง รวมทั้ง จัดหาทีมงานที่จะร่วมพลังในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมสำหรับผู้เรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนโดยตรง และปลูกฝังความสำนึกเชิงจริยธรรมให้กับผู้เรียน ส่วนผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่ดีของคุณลักษณะ 3 ประการ คือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม ที่ต้องสร้างเสริมผู้เรียนให้มีครบทุกด้าน ตามแนวคิดของลิกโคนา

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยหลังจากทำการวิจัยเชิงทดลองที่ใช้ระยะเวลา 1 ภาคการศึกษาแล้ว ควรที่จะติดตามผลการพัฒนาเป็นระยะ ๆ เพื่อศึกษาว่า ผู้เรียนมีสำนึกของความรับผิดชอบในสถานการณ์จริงมากน้อยเพียงใด และยาวนานแค่ไหน และควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของจรรยาบรรณวิชาชีพ ในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และความศรัทธาในวิชาชีพ

ส่วนวิจัย เสวกงาม (2552) แม้ว่าไม่ได้สนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยตรง แต่ได้ให้ความสนใจในการศึกษากระบวนการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการซิกซ์ซิกมาและการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งพัฒนาให้เกิดคุณภาพมาตรฐานแก่ผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการซิกซ์ซิกมาและการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และเพื่อศึกษาปัจจัยเอื้อและปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้แม้ว่าไม่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง แต่เกี่ยวข้องในลักษณะเป็นการวิจัยเพื่อนำผลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนให้นักศึกษามุ่งพัฒนาตนเองในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 การพัฒนากระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และระยะที่ 2 เป็นการนำกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนไปใช้ โดยใช้พหุเทศกรณี ศึกษา (Multi-site Case Study) ในสองโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก และโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการนำกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการปรับปรุงคุณภาพ การจัดการเรียน

การสอนให้สมบูรณ์ขึ้น ใช้เวลาทดลอง 18 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนของกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การระบุปัญหา ขั้นที่ 2 การสร้างทีมและการฝึกอบรมทีม ขั้นที่ 3 การวัดขนาดของปัญหา ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ขั้นที่ 5 การเลือกและการทดลองใช้วิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 6 การปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหา และขั้นที่ 7 การควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาเดิมอีก

2. ครูทั้งสองโรงเรียนสามารถดำเนินการตามกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้ทุกขั้นตอน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งทีมมาจากครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เลือกแก้ไขปัญหาเพียงปัญหาเดียว คือนักเรียนขาดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งทีมมาจากครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เลือกแก้ไขปัญหาคือ 2 ปัญหา ได้แก่ นักเรียนขาดทักษะการอ่านจับใจความ และนักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ สาเหตุของปัญหามาจากการที่ครูจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่เป็นปัญหาไม่เพียงพอ วิธีการแก้ปัญหา คือการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่เป็นปัญหา โดยมีการนิเทศ และการทำบันทึกหลังการเรียนการสอนเพื่อนำมาปรับปรุงการสอน ผลของการประเมิน วิธีการแก้ปัญหา พบว่า ครูมีการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี หลักการ มีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน และมีการบันทึกหลังการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน นักเรียนเรียนรู้และสามารถพัฒนาทักษะที่เป็นปัญหา ได้ และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะที่เป็นปัญหาหลังการใช้กระบวนการเรียน การสอนสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการเรียนการสอน ในทุกทักษะ ในขั้นตอนของการควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาเดิมอีก ครูใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะที่เป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง และครูใช้กระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนนี้ต่อไป ในการหาระดับคุณภาพของศิษย์ พบว่า ระดับคุณภาพของศิษย์หลังการใช้กระบวนการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน สูงกว่าระดับคุณภาพของศิษย์ก่อนใช้กระบวนการในทุกระดับชั้น

3. ปัจจัยเอื้อต่อการใช้กระบวนการ ได้แก่ (1) ผู้บริหารของโรงเรียนให้การสนับสนุน (2) การวางแผนและติดตามโครงการอย่างต่อเนื่อง การบริหารโครงการแบบมีส่วนร่วม ยืดหยุ่น และ (3) ความร่วมมือและแรงจูงใจของครูผู้ร่วมโครงการ ส่วนปัญหาอุปสรรคต่อการใช้กระบวนการ ได้แก่ (1) การเป็นโครงการใหม่ที่เริ่มทำครั้งแรก (2) ข้อจำกัดในด้านบริบท/วัฒนธรรม และกิจกรรมจำนวนมากของโรงเรียน

สำหรับการวิจัยที่มุ่งเสนอรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะมุ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนั้น **อรรถพล อนันตวรสกุล (2552)** ได้วิจัยเรื่องการสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์บทเรียน และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน โดยระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการวิจัยเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในกิจกรรมของนักศึกษาในเครือข่ายโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การสัมภาษณ์และการศึกษารายกรณีกำหนดโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และการสุ่มแบบสนับทึบ นอกจากนี้ในกระบวนการวิจัยยังได้เชิญนักวิชาการ ผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญ ในศาสตร์ด้านการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชน ให้เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อพิจารณาร่างบทสังเคราะห์บทเรียนการจัดการเรียนรู้ในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน และร่วมการประชุมสัมมนาเพื่อพิจารณาข้อเสนอรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้การใช้คำร้อยละ และโปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่มีการจัดดำเนินการอยู่ในโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วย การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การบูรณาการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งการบูรณาการในการจัดเรียนการสอนพบทั้งนชั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2. การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน ทำโดยการสังเคราะห์บทเรียนในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร่วมกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของเศรษฐาธิปไตย พระพรหมคุณาภรณ์ และสมน อมรวิวัฒน์ สรุปได้เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเผชิญสถานการณ์ใหม่ ขั้นตอนที่ 2 การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการแก้ปัญหาจนเกิดการตระหนักรู้ในคุณค่า ขั้นตอนที่ 4 การถอดบทเรียนด้วยหลักคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และขั้นตอนที่ 5 การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย

ในขณะที่เดียวกันการวิจัยเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานวิชาการซึ่งจะส่งผลไปสู่นักศึกษาที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษานั้น **จำนง ชันกลีกรรม (2553)** จึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานในฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานในฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร เพื่อศึกษาผลการน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานในฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานในฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนวิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2553 จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร ในด้านต่าง ๆ มีระดับผลการปฏิบัติงานพบว่า (1) การบริหารงานด้านวิชาการ มีระดับผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (2) งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน มีระดับผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3) งานวัดผลและประเมินผล มีระดับผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (4) งานวิทยบริการและห้องสมุด มีระดับผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (5) งานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี มีระดับผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (6) งานสื่อการเรียนการสอน มีระดับผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

การวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติซึ่งได้มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกหนึ่งเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องคืองานวิจัยของ **วรรณวิสา กิจสนิท (2553)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยเริ่มจากการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะพึงประสงค์ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใ้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับผู้เชี่ยวชาญและเครื่องมือสำหรับครูในสถานศึกษาพอเพียงที่เป็นแบบอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวเป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวนทั้งหมด 9 ตัว ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 ตัวบ่งชี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ และด้านการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ และมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ น้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ ทั้ง 3 ด้าน มีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ 0.73 ถึง 1.00 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวโดย องค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา คือ ด้านความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการประพฤติปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยองค์ประกอบในแต่ละด้านดังกล่าว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00, 0.99 และ 0.73 ตามลำดับและมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ประมาณร้อยละ 93 ,91 และ 47 ตามลำดับ

นอกจากการศึกษาเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องในประเทศแล้ว ยังมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ อาทิ เอกสารของเบรย์ (Brey, 2007) ที่กล่าวถึงจริยธรรมคอมพิวเตอร์ในระดับอุดมศึกษาว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเพราะคอมพิวเตอร์โดยหลักการแล้วก็พยายามที่จะช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาตนเองในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ อย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันโดยเฉพาะก่อให้เกิดความรู้และมีคุณธรรมกำกับไว้ แต่ปัญหามืออยู่ไม่ว่าจะเป็นกลวงละเมิดลิขสิทธิ์ในระบบคอมพิวเตอร์ (Digital Plagiarism) การขโมยข้อมูลที่เป็นลิขสิทธิ์ (Breaking Copyright and Software Theft) การล้วงความลับข้อมูล (Hacking) การใช้ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ที่ไม่เหมาะสม (Improper Use of Computer Resources) การใช้คำรุนแรงหรือใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความเกลียดชัง (Harassment and Hate Speech) การรักษาความลับส่วนตัว (Breaches of Informational Privacy and Confidentiality) เป็นต้น เบรย์จึงได้เสนอแนะในบทสรุปว่าจริยธรรมในการใช้คอมพิวเตอร์มีความสำคัญ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงควรกำหนดออกมาเป็นนโยบายและควรมีการศึกษาริยธรรมทางด้านคอมพิวเตอร์โดยมีความคาดหวังว่าจะทำให้นักศึกษาเกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพของตนในอนาคต

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตนเองของนักศึกษาอีกเรื่องหนึ่งคืองานวิจัยของฉัตรรุ่ง เงินอัน (2553) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีทีของนักศึกษาหลักสูตรคอมพิวเตอร์ศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ในรายวิชา CI 4632 วิธีสอนคอมพิวเตอร์ศึกษา 2 โดยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยคือ แผนการสอน เรื่องวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที แบบประเมินผล ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบประเมินผลการเรียนรู้ วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

คือนักศึกษาหลักสูตรวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 73 คน ใช้เวลาในการวิจัย 1 ภาคเรียน เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นแบบกลุ่มเดียว ทดสอบเฉพาะหลังการทดลอง โดยสามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายการวิจัย ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีทีของนักศึกษาหลักสูตรคอมพิวเตอร์ศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ว่า

ด้านความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดี ที่นักศึกษาจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองในฐานะที่เป็นบัณฑิต พบว่าโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก

ด้านผลการเรียนรู้ วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีทีของนักศึกษา พบว่าโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ ระดับดี

ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที สรุปได้โดยนักศึกษาคิดว่าตนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก คิดว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมากที่สุด การได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และเคยถ่ายทอดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้อื่นเกิดความรู้ ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก คิดว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ไอซีทีได้ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดว่าผู้เรียนจะมีการซื้อสินค้าไอซีทีแบบพอประมาณ อยู่ในระดับ มากที่สุด คิดว่าผู้เรียนจะมีใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์อย่างมีเหตุผลอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดว่าผู้เรียนจะมีการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและจะใช้ความรู้ทางด้านไอซีทีตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด คิดว่าตนเองมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถที่จะบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสอนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดว่าตนเองจะเป็นครูที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดว่าตนเองจะมีความสุขที่ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

ในส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมปลายเปิด สามารถสรุปผลความคิดเห็นของนักศึกษาได้ว่า ปัจจุบันการเรียนรู้ด้านไอซีทีบนฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น นักเรียน นักศึกษาจะทราบกันเพียงเล็กน้อย เพราะไม่มีการเผยแพร่มากเท่าที่ควร ซึ่งหากมีการปลูกฝังให้นักเรียน ได้มีโอกาสเรียนรู้ตั้งแต่เด็กจะเป็นผลดีในอนาคต และในการนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีทีถ้ามีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่หลากหลายน่าจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ผลการพัฒนาวิธีสอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือเพื่อพัฒนาวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ในรายวิชา CI 4632 วิธีสอนคอมพิวเตอร์ศึกษา 2 ของนักศึกษาหลักสูตรคอมพิวเตอร์ศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลของการพัฒนาวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที สรุปได้ว่า

องค์ประกอบของวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีทีประกอบด้วยแผนการสอน เรื่องวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที แบบประเมินผล ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบอัตนัย แบบประเมินผลการเรียนรู้ วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนของวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้

ด้านไอซีทีที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การที่ผู้สอนบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สอนประเมินผลความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติของนักศึกษา เกี่ยวกับเนื้อหาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบประเมินผลแบบ อัตนัย ผู้สอนสรุปและแจ้งผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้นักศึกษาได้รับทราบ ผู้สอนบรรยายสรุป แลกเปลี่ยน และตอบข้อซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้ง และหากมีนักศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผู้สอน จะทำการประเมินนักศึกษากลุ่มนั้นอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 2 การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ประกอบด้วย การที่ผู้สอนบรรยายเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการเพื่อใช้ในการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที โดยใช้เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับไอซีที ผู้สอนทบทวนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และแนะนำ วิธีการจัดทำ แผนการเรียนรู้ที่นำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในเนื้อหาด้านไอซีที โดยใช้ เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาจัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อใช้ในการทดลองสอนในชั้นเรียน โดยให้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปบูรณาการแบบ สอดแทรกในเนื้อหาสาระด้านไอซีทีที่นักศึกษาจะจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และทดลองสอนในชั้นเรียน การจำลองสถานการณ์ในชั้นเรียนเป็นห้องเรียน นักศึกษาทดลองสอนในชั้นเรียนตามแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ได้จัดทำขึ้น ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจากแผนของการจัดการเรียนรู้ และการทดลองสอนในชั้นเรียน โดยใช้แบบประเมินผลการเรียนรู้ วิธีสอน การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ผู้สอนสรุปและแจ้งผลการเรียนรู้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการการเรียนการสอนด้านไอซีทีให้นักศึกษาได้รับทราบผู้สอน บรรยายสรุป แลกเปลี่ยน และตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการการเรียนการสอนด้านไอซีทีอีกครั้ง และหากมีนักศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผู้สอนจะทำการ ประเมินนักศึกษากลุ่มนั้นอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป วิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ประกอบด้วย การที่ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุป องค์ประกอบของวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกัน สรุป ขั้นตอนของวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีที และสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในสาระการเรียนรู้ด้านไอซีทีโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น

นักศึกษาที่อยู่ในบริบทของสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นหลักปรัชญาที่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา สถาบันการศึกษาทุกระดับจึงได้มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปเป็นหลักสูตรที่สอนนักศึกษาหรือนักเรียนซึ่งก็คือการสอดแทรกหลักสำคัญของพระพุทธศาสนานั้นเอง ประเด็นเรื่องเรียนการสอนโดยเฉพาะการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยคือลีลาวดี วัชโรบล (2553) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรม โดยเน้นการศึกษาที่มีการนำหลักพระพุทธศาสนามาพัฒนาตนเองของผู้เรียนซึ่งมีการนำมาบูรณาการเข้ากับการจัดกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า

ด้านสภาพ ปัญหาเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ด้านสภาพ ปัญหาเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่าครูส่วนใหญ่พบปัญหา

ภาระหน้าที่มาก ทำให้ขาดความพร้อมในการเตรียมการสอน ด้านเนื้อหาศิลปวิทยา ส่วนใหญ่พบปัญหาเรื่องเนื้อหาที่มีจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงเรียน ด้านเนื้อหาฟังธรรมตามกาล ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา เป็นต้น

ด้านสภาพ ปัญหาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน พบว่าส่วนใหญ่ ไม่มีความตั้งใจที่จะเรียนศีลธรรมทางไกล มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนทางไกล มีความรับผิดชอบในตนเอง มีวินัยและสามารถจัดสรรเวลาควบคุมตนเองได้ มีวุฒิภาวะ สมถิ ใฝ่เรียนรู้ รักการอ่าน มีความสามารถปรับตัวได้ดี มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวตลอดเวลา มีความขยันอดทน ตรงต่อเวลา มีความมั่นคงทางอารมณ์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความซื่อสัตย์ และมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

ด้านความรู้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นฐานด้านวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลชีวิต พื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ทาง พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ มีความรู้และเข้าใจการเรียนทางไกลผ่านสื่อและเทคโนโลยี

ด้านทักษะในการเรียนการศีลธรรมทางไกลพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะด้านภาษาในการฟัง ด้านภาษาในการพูด ด้านภาษาในการอ่าน ด้านภาษาในการเขียน เป็นต้น

ด้านเข้าปัญหาในการเรียนศีลธรรมทางไกลพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มี การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีไหวพริบดี โดยเฉพาะการใช้คำในเครื่องมือช่วยค้น มีการปรับตนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนทางไกล มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางไกล มีการตั้งคำถาม ตอบคำถามผ่านเทคโนโลยี

ด้านค่านิยมในการเรียนศีลธรรมทางไกล พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในระบบการเรียนการสอนทางไกลว่าคุณภาพเท่าเทียมกับปกติ เชื่อว่าเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาและด้วยตนเอง เชื่อว่าการเรียนสามารถเรียนได้หลายทางและรูปแบบ พัฒนาได้ เชื่อความเสมอภาคทางการเรียน เป็นต้น

ส่วนด้านแรงจูงในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทางไกลพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มี แรงจูงใจในการพัฒนานตนเอง หากไม่พัฒนา จะล้าหลัง ไม่มีความสุข คิดว่าการศึกษาวินัยพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องพัฒนามนุษย์ สนใจ ใส่ใจการเปลี่ยนแปลง ศักดิ์ศรีเท่ากับผู้เรียนในระบบของโรงเรียนอื่น ๆ เรียนผ่านเทคโนโลยี ทันสมัย น่าสนใจ

รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มี 2 แบบ คือ รูปแบบการเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และรูปแบบการเรียนผ่านกระดานสนทนา (Web Board) โดยมีขั้นตอนอันเป็นส่วนที่ 1 คือการจัดการเรียนการสอนทางไกลประกอบด้วย 11 ขั้นตอนขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นวัดความรู้ ก่อนเรียนโดยใช้คำถามนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสร้างประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (ขั้นรับรู้) ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง) ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอดหาความรู้เพิ่ม ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบแนวคิดที่กำหนด (ขั้นเห็นคุณค่า) ขั้นสร้างผลงานที่สะท้อนความเป็นตนเอง (ขั้นการจัดระบบ) ขั้นวิเคราะห์ผลงานและนำไปใช้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนกับผู้อื่น และขั้นประเมินผลการเรียนหลังคาบเรียน และขั้นตอนส่วนที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการ กิจกรรมการเรียนรู้ 4MATและ ทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครในระหว่างคาบเรียนต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนย่อยได้แก่ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์จาก 11 กิจกรรม (ขั้นรับรู้) ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (ขั้นตอบสนอง) ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด ขั้นเติมเต็มความรู้ขั้นพิจารณาสิ่งที่ตนเองต้องการแก้ไข (ขั้นเห็นคุณค่า) ขั้นแสดงภาพการทำงานกิจกรรม 11 ภาพ (ขั้นการจัดระบบ)ขั้นวิจารณ์กิจกรรมของเพื่อนและแสดงความคิดเห็น และขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปประโยชน์การเรียนรู้ (ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย)

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT และทฤษฎีปลูกฝังนิสัย เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

คะแนนความรู้ โดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการวัดความรู้ก่อน และหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีคะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ

แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการวัดความรู้ก่อนและหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ

แบบวัดตามสภาพจริงของผู้เรียนพบว่านักเรียน ส่วนใหญ่สวดมนต์ นั่งสมาธิ สมาทานศีล 5 จับดีคนรอบข้าง จับผิดตนเอง อยู่ในระดับพอใช้ คือทำนานๆครั้ง และตื่นเช้าเก็บที่นอน แต่งกายสุภาพ ไหว้พ่อแม่ผู้ใหญ่ออมทรัพย์ ช่วยงานบ้าน อ่านหนังสือ อยู่ในระดับพอใจอย่างยิ่ง หรือทำเป็นประจำ

แบบวัดความพึงพอใจหลังเรียนพบว่านักเรียนพอใจเป็นอย่างยิ่งทุกข้อ คือ นักเรียนพอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนาและ ให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ข้อ นักเรียนมีความประสงค์เรียนทางไกลวิชาพระพุทธศาสนา,นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11 ข้ออย่างเต็มศักยภาพ,นักเรียนพอใจที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทำกิจกรรม 11 ภาคเรียนละอย่างน้อย 21 วัน นักเรียนประสงค์ทำกิจกรรม 11 ข้ออย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทุกสัปดาห์,นักเรียน ยินดีให้ความร่วมมือในการออนไลน์ส่งภาพกิจกรรมและข้อความในเวลาที่กำหนด นักเรียนยินดีทำกิจกรรม 11 ข้อนอกเหนือจากเวลาเรียน นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนทางไกลวิชาพระพุทธศานามาก ขึ้น นักเรียนสามารถซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างเรียนทางไกลได้ นักเรียนมีวินัยสามารถควบคุมและจัดสรรเวลาให้ตนเองได้ นักเรียนพอใจทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ลอกเลียนแบบ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนทางไกลเพื่อนทางไกลสม่ำเสมอและทุกครั้งที่มีโอกาส นักเรียนมีความกระตือรือร้นและตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนการสอน ทางไกล นักเรียนพอใจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เช่น อีเมล เป็นต้น นักเรียนวิเคราะห์ข่าวและเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาในมงคลชีวิต และเชื่อมโยงเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน

แบบวัดความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมของนักเรียนพบว่าผู้ปกครองมีความพอใจเป็นอย่างยิ่งทุกข้อ คือ พอใจที่โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทางไกล

การจัดการเรียนการสอนย่อมมีกิจกรรมเพื่อเสริมให้นักศึกษาหรือนักเรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจ บังเกิดเจตคติที่ดีและมีทักษะความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาหรือนักเรียน เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับสถานการณ์ เพื่อหาคำตอบว่ารูปแบบของการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร ดังนั้น **สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ (2553)** จึงได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยอาศัยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และ เรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน และเพื่อทดลองใช้และศึกษาปัจจัย ปัญหาจากการใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาภาพรวมความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 จากมหาวิทยาลัยเอกชน 5 แห่ง ครอบคลุมทุกคณะ แต่ละ 400 คน จำนวนรวม 2,000 คน กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองรูปแบบกิจกรรม

การศึกษาเป็นอาสาสมัคร นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน มีเครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบวัดคุณลักษณะ แบบวัดความรู้ แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพรวมสถานการณ์ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน อยู่ในระดับปานกลาง

2. รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ (1) การวางแผนการเรียนการสอน (2) การจัดประสบการณ์เรียนรู้ (3) การประเมินผล (4) บทบาทผู้เรียน และ (5) บทบาทผู้สอน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษาพบว่า (1) กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการทำงานตามหลักการเรียนรู้ร่วมกันร้อยละ 87.22 ผลการศึกษาปัจจัยและปัญหาจากการใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษาพบว่ารูปแบบกิจกรรมการศึกษามีความเหมาะสมในด้านวัตถุประสงค์ หลักการเนื้อหา เทคนิคการจัดกิจกรรมเรียนรู้ การประเมินผล บทบาทผู้เรียน และบทบาทผู้สอน ข้อควรคำนึงถึงก่อนนำกิจกรรมไปใช้ คือ ควรทดลองก่อนใช้จริง การติดตามผล สิ่งที่ส่งผลให้กิจกรรมการศึกษา ไม่ราบรื่นคือด้านนโยบายและการสนับสนุน ด้านลักษณะผู้เรียน และด้านการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ สุธิรา นิมิตรนิวัฒน์ยังได้ให้ข้อข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ว่า

1. ควรมีการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมของผู้สอนก่อนนำกิจกรรมการศึกษาไปใช้ จาก การจัดกิจกรรมที่ผ่านมาพบว่า ผู้สอนต้องเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทของตนอย่างจริงจัง ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลุ่มได้ในขณะเดียวกันผู้สอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตามเงื่อนไขการเรียนรู้ด้วย

2. เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรม ควรเป็นเรื่องที่สามารสรสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ได้ จาก การจัดกิจกรรมที่ผ่านมา เนื้อหาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดง ประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึกออกมาทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วม ร่วม ได้รับคำตอบที่หลากหลายในแง่มุมใหม่ ๆ เป็นความรู้ใหม่ที่เพิ่มเติมจากความรู้ทฤษฎี

3. ควรทำการศึกษาว่าสภาพการณ์หรือเงื่อนไขใดที่ช่วยทำให้ความสามารถในการเผชิญฟื้นฝ่าอุปสรรคในตัวบุคคลคงอยู่ได้อย่างยาวนาน

การจัดการเรียนการสอนโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอาจตั้งเป็นคำถามว่าผู้เรียนคือนักศึกษาหรือนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจมากน้อยเพียงใดหรือได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เพื่อแสวงคำตอบดังกล่าว **เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์ (2553)** จึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของนักศึกษา และการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการ เรียนการสอน ระดับปริญญาตรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นนักศึกษาจำนวน 373 คน และใช้การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน 11 คน และผลการศึกษาพบว่าระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา ในแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์ ระดับปานกลางจนถึงระดับต่ำโดยด้านภูมิคุ้มกัน ในตนที่ดี ด้านภาพรวมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านความมีเหตุผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ ในระดับปานกลาง ส่วนด้านคุณธรรมและด้านความพอประมาณ พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำ

ในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการการเรียนการสอน พบว่าอาจารย์ผู้สอน นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการจัดการเรียน การสอนครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการสอน วิธีการสอน กิจกรรม สนับสนุน สื่อการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การสอน โดยในด้านความ พอประมาณ อาจารย์ผู้สอนประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผน การสอน เน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติอย่างสมดุล ในด้านวิธีการสอน เน้นการมีส่วนร่วม และสื่อการสอน ใช้สื่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมสนับสนุนโดยนำของที่ใช้แล้วมาสร้าง ประโยชน์และวัดประเมินผลการเรียน การสอนตามสภาพความเป็นจริง ด้านความ มีเหตุผล อาจารย์ผู้สอนประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการวางแผนการสอน โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ส่วนด้านวิธีการสอน อาจารย์ ผู้สอน ได้ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และค้นคว้าด้วยตนเอง ใช้สื่อการสอน ประกอบการเรียนรู้ที่ได้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หาง่ายและจัดกิจกรรมที่หลากหลาย รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลตามมาตรฐาน ของหลักสูตร ส่วนในด้านภูมิคุ้มกัน ในตอนที่ 4 อาจารย์ผู้สอนประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสอดแทรก คุณธรรมในการดำรงตน เน้นให้นักศึกษาวางแผนอนาคตของตน ในด้านวิธีการสอน สอดแทรกและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ตามเนื้อหารายวิชา ใช้สื่อการ สอนประกอบการเรียน การสอน ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมสนับสนุนโดยการฝึกสมาธิ และจัดโครงการจิตอาสา รวมทั้งการวัดและ ประเมินผล เน้นด้านความรู้ควบคู่คุณธรรมอย่างสมดุล

การดำเนินชีวิตมีความสำคัญโดยเฉพาะการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ซึ่งมีการดำเนินชีวิต เป็นตามปกติในทุก ๆ วัน และการดำเนินชีวิตในฐานะนักศึกษา ซึ่งย่อมแตกต่างไปจากการดำเนินชีวิต ของคนทั่วไป กล่าวคือนักศึกษามีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจในวิชาความรู้อย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปประกอบอาชีพอย่างสุจริตในภายภาคหน้า ดังนั้นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการดำเนินชีวิตจึงมีผู้สนใจศึกษา โดยเฉพาะคณะผู้วิจัยประกอบด้วย **กษกร ชำนาญกิตติชัย จิตติมา ประภากรเกียรติ เอนก แสงโนรี และจิรเดช สมิทธิพรพรรณ (2554)** ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนดุสิต ซึ่งเป็นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ของนักศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 315 คน เครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น 0.86 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.98 มีอายุระหว่าง 18-19 ร้อยละ 94.92 ศึกษาโปรแกรมการบริหารธุรกิจ ร้อยละ 30.80 และโปรแกรมนิติศาสตร์ ร้อยละ 31.75 อาศัย ต่างจังหวัด ร้อยละ 69.20 สถานภาพทางเศรษฐกิจของนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีรายได้พอๆ กับรายจ่าย ร้อยละ 52.38 มีการออมเงินต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 59.37 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่กู้เงิน รัฐบาลเพื่อการศึกษา ร้อยละ 62.54

2. ในภาพรวมของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ นักศึกษาได้นำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ตามลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต ด้านมีเหตุผล ในการดำเนินชีวิต ด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต

3. การทดสอบความแตกต่างระหว่างการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ในการดำเนินชีวิตกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา สามารถสรุปผลการทดสอบได้ดังนี้ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันในทุกปัจจัยได้แก่ เพศ อายุ โปรแกรมที่ศึกษา ภูมิลำเนา สถานภาพทางเศรษฐกิจ การออมเงิน และการใช้บริการเงิน

และ**มาเรียม นิลพันธุ์และคณะ (2554)** ก็ได้ให้ความสนใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ศึกษาด้านวิชาชีพครู ซึ่งจะเป็นผู้สอนหรือปลูกฝังความรู้ ควบคู่คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรายวิชาชีพครู ทัศนคติศึกษา ศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาผลของแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรีที่เรียนรายวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาประถมศึกษา ชั้นปีที่ 3 จำนวน 38 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 462 210 การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาชีพครู ทัศนคติศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่า MAREAM Model ประกอบด้วยแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และการจัดการเรียนรู้ซึ่งมี 6 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ขั้นการสร้างตระหนักรู้ (Awareness) ขั้นการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้านำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในเนื้อหาวิชาและการสอน (Research) ขั้นส่งเสริมให้นักศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในหน่วยการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้ ขั้นการประเมินผล (Assessment) และขั้นการปรับขยายผลและประยุกต์ใช้ (Modification and Trasmission) นักศึกษากลุ่มทดลองมีรูปแบบการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ขั้นตอนคือ ขั้นการศึกษาแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวการจัดการเรียนรู้ ขั้นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และขั้นการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในขั้นนี้นักศึกษามีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีชื่อว่า IIDDA ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือขั้นกำหนดตัวชี้วัดในการจัดการเรียนรู้ (Identify the Instructional Indicator : II) ขั้นออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ (Design and Develop the Instructional Strategy : DD) และขั้นวัดประเมินผล (Assess : A) ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนหลักนี้มี 6 ขั้นตอนย่อยนำไปสู่การสอนคือ ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้สื่อวัสดุจริง ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติโดยครูแนะนำให้ความช่วยเหลือ ขั้นนำเสนอและแสดงความคิดเห็นโดยครูคอยให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นประเมินผล และขั้นสรุปผล

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า นักศึกษามีความสามารถในการจัดทำหน่วยและแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ในระดับดีมาก

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษานำไปพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยหลักพื้นฐานโดยเฉพาะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือการพัฒนา นักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ซึ่งมีองค์ประกอบของความเป็นมนุษย์อยู่หลายประการ ในการนี้ **ไชยยศ ไพบูลย์ศิริธรรม (2554)** ได้วิจัยโดยใช้วิธีการสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยนำทางเกี่ยวกับนโยบายในการพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ใน 3 องค์ประกอบหลักได้แก่วัตถุประสงค์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล และเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยเสริมในการพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ใน 4 ด้านได้แก่การจัดการ บุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร ผลการวิจัยโดยการสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์พบว่า

1. ผลการสังเคราะห์ปัจจัยนำทางที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพบว่า มีนโยบายมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และผู้บริหารที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน สำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินการพบว่า ผู้บริหารจะกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาวิชาการ พัฒนาครูอาจารย์และพัฒนาสถานศึกษา

2. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้พบว่ากิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่ มุ่งเน้นหรือมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านจิตพิสัย พุทธิพิสัย และทักษะพิสัย เมื่อพิจารณาถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในส่วนของหลักสูตร พบว่ามีการนำไปบูรณาการเข้ากับรายวิชา บางกิจกรรมจัดอยู่ในรูปของกิจกรรมพัฒนานักเรียน นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่าการจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับบทบาทของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมีจิตอาสา มีการทำกิจกรรมด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ทั้งทางสติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และด้านสื่อการเรียนรู้พบว่าการใช้ทั้งสื่อการเรียนรู้ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ในด้านการประเมินผลพบว่าการนำหลักการประเมินตามสภาพจริงมาปรับใช้ โดยมีกระบวนการประเมินมีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. ผลการสังเคราะห์ปัจจัยเสริมในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พบว่าการใช้หลักบริหารจัดการแบบ 4M ประกอบด้วยการจัดการ บุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร และการบริหารจัดการเน้นที่การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เน้นหลักธรรมาภิบาล และมีการนำวงจรคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาวิจัยของ**พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2551)** ได้ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยเริ่มจากการศึกษาวิจัยการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจของบุคลากรภายในโรงเรียนเกี่ยวกับคุณธรรมนำความรู้ตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปดำเนินการปฏิบัติให้เกิดแก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและเพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าเป็นการศึกษาจากบุคลากรระดับพื้นฐานซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลนำไปสู่ระดับอุดมศึกษาได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความเข้าใจของบุคลากรภายในโรงเรียนเกี่ยวกับคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปดำเนินการปฏิบัติให้เกิด แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเบื้องต้น ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปี 2550 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ภายใต้การนำกลยุทธ์เร่งปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย มาดำเนินการปฏิบัติ และนำเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีนักวิชาการและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงภายในโรงเรียนที่นำกลยุทธ์ ไปดำเนินการปฏิบัติ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาคือ โรงเรียนภาครัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 97 แห่ง และในส่วนนี้มีโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 1 เป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปี 2550 จำนวน 9 แห่ง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรมีความเข้าใจความหมายของคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายแนวคิด ส่วนใหญ่เข้าใจว่าหมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็น 8 คุณธรรมพื้นฐาน และคุณธรรมอื่น ๆ เช่น อุดมคติคุณธรรม พอเพียงพอประมาณ สติปัญญา

2. ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน มีนโยบาย การดำเนินการต่างๆ มีการวางแผนและมีโครงการ ในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้จัดตั้ง กิจกรรมโครงการต่างๆ ขึ้นตามบริบทของโรงเรียน กิจกรรมโครงการมีมากมายต่างกันตามสภาพและความพร้อมของโรงเรียน ในด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนการสอน กิจกรรม พัฒนาผู้เรียน การประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดีของครู และพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากการที่โรงเรียน นำเรื่องคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

3. แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการ มีการวางแผนนโยบายการอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง กำหนดนิยามความหมายของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน บริบทของนักเรียนให้ชัดเจน มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายและแนวร่วม ในการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมโครงการที่หลากหลายและเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยสร้างแผนพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชน มีการจัดระบบการติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรมีการสร้างความรู้ความตระหนักให้เกิดขึ้นกับบุคลากร พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำระบบการประเมินวิทยฐานะมาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังให้เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายนอกโรงเรียน จัดการสอนให้เกิดความตระหนัก เน้นย้ำ ให้ทำบ่อยๆ เป็นประจำ สร้างคุณธรรมหลัก เป็นคุณธรรมร่วม ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรมีความหลากหลาย เน้นให้นักเรียนเป็นแกนนำหลัก และพัฒนานักเรียนในทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านอื่นๆ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเริ่มปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย ควรมีการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ให้มีความรู้ในด้านการวิจัยและพัฒนา ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการสนทนากลุ่มและจากข้อมูลบางส่วนของคำตอบแบบ สอบถาม ดังนี้

1. รัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเห็นความสำคัญต่อเรื่องการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่อง และควรให้มีการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อมีนโยบายหรือกลยุทธ์ออกมาควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจของบุคลากรที่ตรงกัน ก่อนในเบื้องต้น โดยบุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจว่าคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปในทิศทางและในประเด็นเดียวกัน มีการกำหนดคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นกรอบและแนวทางให้กับโรงเรียนได้มุ่งพัฒนาปลูกฝังนักเรียนให้มี คุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งจะง่ายต่อการปลูกฝังและได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการให้ความสนใจกับการจัดฝึกอบรม ทั้งการอบรมผู้บริหารและครู มีการส่งบุคลากรไปอบรมเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. โรงเรียน โดยบุคลากรทั้งผู้บริหารและครู ควรมีความตั้งใจและจริงจังกับการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ประกอบกับนโยบายของโรงเรียนควรชัดเจน มีการวางแผนการขับเคลื่อนโรงเรียนเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติ โดยมีการจัดกิจกรรมโครงการตามบริบทของโรงเรียนที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่หลากหลาย และให้เด็กเป็นแกนนำในการคิดและจัดกิจกรรม โรงเรียนต้องสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการปลูกฝังคุณธรรมขึ้นมา และมีการนำตัวชี้วัดความสำเร็จมาตั้งเป็นเกณฑ์เพื่อพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะตามเกณฑ์ดังกล่าว ตลอดจนมีการส่งเสริม พัฒนabatาทกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งการรับรู้ นโยบาย การดำเนินงานของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยมีรูปแบบการประเมินที่เป็นทางการ

4. ผู้ปกครองและชุมชน ควรตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดแก่นักเรียน ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีป้อยให้ป็นหน้าทึของโรงเรียนเท่านั้น

นอกจากนั้น พชรินทร์ รุจิรานุกูล ยังได้ให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้เพื่อนำไปศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปว่าควรมีการศึกษาวิจัยถึงการจัดกิจกรรมโครงการที่จัดแล้วได้ผลดีมากในการพัฒนา นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการปลูกฝังคุณธรรม และศึกษาในบริบทของโรงเรียนที่ต่างกัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อปลูกฝังนักเรียนให้เป็นผู้ ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป และควรมีการศึกษาวิจัยถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคุณธรรมและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารและครูว่ามีความเข้าใจอยู่ในระดับใด มากน้อยเพียงใด เนื่องจากผู้บริหารและครูเป็นบุคลากรในโรงเรียนที่ทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรม นำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียน ถ้าผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดปลูกฝังอย่างผู้บริหารและครูไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอ ผลที่จะลงไปสู่เด็กนักเรียนจะไม่ประสบความสำเร็จและได้ผลเท่าที่ควร จากนั้นควรจะมีการนำเสนอแนวทางเพื่อที่จะพัฒนาในด้านความรู้ความเข้าใจของ บุคลากร ซึ่งถ้าผลการวิจัยเป็นไปในทางที่ไม่ดีจะมีแนวทางพัฒนาความรู้ความเข้าใจของบุคลากรอย่างไรให้ดีขึ้น และถ้าผลการวิจัยเป็นไปในทางที่ดีจะมีแนวทางพัฒนาความรู้ความเข้าใจของ บุคลากรอย่างไรให้ดียิ่งขึ้น

นักศึกษาหรือนักเรียนเมื่ออยู่ในสังคมจำเป็นต้องดำรงตนให้อยู่ในกรอบบรรทัดฐานของสังคมเป็นต้นอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาทักษะทางสังคมจึงจำเป็นที่นักศึกษาหรือนักเรียนต้องเอาใจใส่ศึกษาให้เข้าใจ ในประเด็นนี้ อัจฉรา ไชยบัณณ์ (2551) จึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามาตรวัดทักษะทางสังคม เพื่อสำรวจทักษะทางสังคมของนิสิตนักศึกษา และเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

(1) พัฒนามาตรวัดทักษะทางสังคม ด้วยการศึกษาศาสตร์ แนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบโครงสร้างมาตรวัด แล้วจึงสร้างและพัฒนามาตรวัด จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของมาตรวัด โดยศึกษาความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน ศึกษาความตรงตามเกณฑ์สัมพันธด้วยการทดลองใช้มาตรวัดกับกลุ่มตัวอย่างนัก ศึกษา 43 คน และอาจารย์ 1 คน วิเคราะห์ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในตามสูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

(2) สำรวจทักษะทางสังคมของนิสิตนักศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 1,120 คน โดยใช้เครื่องมือมาตรวัดทักษะทางสังคมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางสังคม ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางสังคมด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง และวิเคราะห์ปกติวิสัยของคะแนนทักษะทางสังคม

(3) เสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนิสิตนักศึกษาโดยนำผลการสำรวจข้างต้นมาใช้ร่างรูปแบบ แล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คนเพื่อตรวจสอบจากนั้นนำข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า

1. มาตรฐานวัดทักษะทางสังคมสำหรับนิสิตนักศึกษาเป็นแบบมาตรฐานค่าที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นตามหลักการสร้างมาตรวัดจำแนกด้วยภาษาของออสกูดและคณะ มีข้อคำถาม 22 ข้อ ซึ่งต้องเลือกตอบจากตัวเลือกคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกัน แบ่งระดับการตอบเป็น 7 ระดับ มีข้อคำถามที่สะท้อนพฤติกรรมบ่งชี้ทักษะทางสังคม 5 ด้าน คือ ด้านการใช้คำพูดระหว่างนิสิตนักศึกษา กับนิสิตนักศึกษา ด้านการใช้คำพูดระหว่างนิสิตนักศึกษา กับอาจารย์ ด้านการใช้ท่าทางระหว่างนิสิตนักศึกษา กับนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ ด้านการทำงานกลุ่ม และด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มาตรฐานฉบับนี้มีความตรงตามเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 ความตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์ มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.981 และค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในเท่ากับ 0.867 จึงเป็นมาตรวัดที่มีคุณภาพ

2. จากการสำรวจทักษะทางสังคมของนิสิตนักศึกษา พบว่าปกติวิสัยระดับประเทศของคะแนนทักษะทางสังคมมีค่า 115 จำแนกรายด้านมีค่า 27, 36, 11, 34, 12 ปกติวิสัยระดับกรุงเทพมหานครมีค่า 115 จำแนกรายด้านมีค่า 28, 34, 11, 32, 11 และปกติวิสัยระดับภูมิภาคมีค่า 123 จำแนกรายด้านมีค่า 27, 36, 11, 34, 12

3. รูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคม มี 2 ส่วน คือ (1) แนวคิดหรือหลักการในการพัฒนาทักษะทางสังคมของนิสิตนักศึกษา อันประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ทักษะทางสังคม 5 ด้าน หลักสำคัญ 7 ประการในการดำเนินการศึกษาระดับปริญญาตรีของซิคเคอร์ริงและแกมสัน และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการจัดกิจกรรม โครงการ และ (2) แนวทางในการนำไปใช้เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา 7 ประการคือนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา หลักการและวัตถุประสงค์ เป้าหมายการพัฒนา หน่วยงานที่รับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะทางสังคม กิจกรรม โครงการ และการประเมินผล

การอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามหลักการของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหลักความพอประมาณ หลักเหตุผล หลักการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว โดยมีหลักความรู้และหลักคุณธรรมกำกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีการพัฒนาสภาพจิตเพื่อให้เป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะนี้ มีผู้ให้ความสนใจศึกษาวิจัยได้แก่เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ (2551) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย โดยศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะเป็นกรณีศึกษา การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนของกลุ่มและเครือข่ายเยาวชนเพื่อศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มและเครือข่าย เยาวชน และเพื่อนำเสนอแนวทางในจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย

การวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาถึงคุณลักษณะของคนที่มีจิตสำนึกสาธารณะ 2 ประการ จากการสรุปความหมายทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทย ได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอันเนื่องมาจากการไม่เห็นแก่ตัว การเสียสละเพื่อสังคม เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชน ของกลุ่มเยาวชนและเครือข่ายเยาวชน ภายใต้วงจรคุณภาพ เพื่อเป็นการสร้างระบบที่มีคุณภาพของ ซึ่งตรวจสอบด้วยการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของ เครือข่ายเยาวชน แล้วนำไปสู่การนำเสนอแนวทางในจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับ เยาวชนไทย อันทำให้เยาวชนเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยมีความถึงพร้อมในด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะต่อไป โดยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ไว้ดังนี้ (1) หน่วยในการศึกษาคือองค์กรหรือกลุ่มเยาวชนซึ่งทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะและเครือข่ายเยาวชนที่ทำ งานด้านจิตสำนึก

สาธารณะ ได้แก่ กลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคม กลุ่มเยาวชน Black Box และเครือข่ายเยาวชน ที่ร่วมกันจัดกิจกรรมโครงการ เยาวชน 1000 ทาง (2) ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะโดยพิจารณา คุณลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะภายใต้ เงื่อนไขจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความหมายในการให้ คำนิยามที่เกี่ยวกับ จิตสำนึกสาธารณะของนักคิด องค์กรและผู้ที่เคยทำการวิจัยที่ผ่านมา โดยมี ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ซึ่งสรุปว่าคุณลักษณะของคนที่มีจิตสำนึกสาธารณะคือ คนที่เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวมอันเกิดจากความไม่เห็นแก่ตัว และ คนที่เสียสละเพื่อสังคม (3) ขอบเขตช่วงเวลาในการศึกษา ทำการศึกษาข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2551 และเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วง เดือนธันวาคม 2550 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลและศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคม กลุ่มเยาวชน แบบลึกลับ (Black Box) และเครือข่ายเยาวชน 14 กลุ่มที่ดำเนินโครงการเยาวชนไทยไม่ทอดทิ้งสังคม เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีการดำเนินการในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา จิตสำนึก สาธารณะสำหรับเยาวชนอย่างต่อเนื่องและจัดกิจกรรมให้แก่กลุ่มเป้า หมายซึ่งเป็นเยาวชนครอบคลุมพื้นที่ ทั้ง 76 จังหวัด และเครือข่ายเยาวชน 14 กลุ่มที่ได้ดำเนินการโครงการเยาวชนไทยไม่ทอดทิ้งสังคม (โครงการเยาวชน 1000 ทาง) เป็นโครงการที่ได้มีการดำเนินการโดยกลุ่มเยาวชนที่มีการรวมตัวกัน เป็นเครือข่ายเพื่อจัดกิจกรรมให้แก่เยาวชนด้วยกัน ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐคือ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนวาระแห่งชาติการให้ และการ อาสาช่วยเหลือสังคม ในปี 2550 และยังเป็นโครงการที่สนองวาระเพื่อเด็กและเยาวชนในปี 2550 ในส่วนของการส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีการเสนอโดยกลุ่มเยาวชน ในเครือข่ายดังกล่าวนี้ด้วย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับเยาวชนของ กลุ่มและเครือข่ายเยาวชน เพื่อศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนที่เข้าร่วม กิจกรรมของกลุ่มและเครือข่าย เยาวชน และเพื่อนำเสนอแนวทางในจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึก สาธารณะสำหรับเยาวชนไทย โดยมีกลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคมกลุ่ม เยาวชนแบบลึกลับและ เครือข่ายเยาวชน 14 กลุ่มที่ดำเนินโครงการเยาวชนไทยไม่ทอดทิ้งสังคมเป็นกรณีศึกษาพบว่ามีกระบวนการ จัดกิจกรรมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม การอาสา การช่วยเหลือ ด้านการเงินเพื่อการดำเนินงาน การให้คำปรึกษาและการจัดการความรู้ กิจกรรมต่างๆเหล่านี้สอดคล้อง และเป็นไปตามกระบวนการบริหารคุณภาพวงจรเดมिंग เยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม ของกรณีศึกษาทุกคนมีคุณลักษณะของการ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอันเนื่องมาจากการไม่เห็นแก่ตัว และการเสียสละเพื่อ สังคมอันเป็นองค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะแนวทางในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้วยแนวทาง ปฏิรูประบบการศึกษา พัฒนาคุณภาพสื่อ ร่วมมือกันทำงาน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องการจัดกิจกรรมที่เยาวชนเป็นผู้นำกิจกรรมกิจกรรม ที่เยาวชนเป็นผู้เข้าร่วม กิจกรรมและ กิจกรรมที่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน โดยข้อเสนอแนะจากงานวิจัยมีดังนี้

ควรมีการกำหนดมาตรการเพื่อเป็นการส่งเสริมและมอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ ลงมา ดำเนินการเพื่อเด็กและเยาวชนโดยจริงจัง

กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งรัดการออกกฎกระทรวงในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดให้ครู มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ควรมีคณะกรรมการหรือองค์กรระดับชาติ ที่เป็นกลไกกลางในการรับผิดชอบ การส่งเสริม สนับสนุน รวมถึงติดตามผลและสังเคราะห์กระบวนการในการเรียนรู้ในการดำเนินการทางสังคม ของเยาวชนโดยให้เยาวชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรนั้น

ควรให้มีการกำหนดแผนระยะยาวไว้สำหรับประเด็นที่จะเป็นส่วนที่เป็นประโยชน์กับสังคมอย่างแท้จริง

ควรเปิดพื้นที่ด้านสื่อสารมวลชนให้เด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อที่ เด็กและเยาวชนด้วยกันจะได้บริโภคข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเหมาะกับเยาวชนเอง

บทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาหรือนักเรียน เป็นบทบาทของครูอาจารย์โดยตรงเพราะถือว่าเป็นพันธกิจหรือภารกิจที่จะต้องสั่งสอน บทบาทในการศึกษาวิจัย เป็นต้น ส่วนบทบาทของศาสนาอันมีพระสงฆ์หรือนักบวชของศาสนาอื่น ๆ ก็มีบทบาทหน้าที่ในการสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้นักศึกษาหรือนักเรียนให้ได้พัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในการนี้หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญได้แก่กรมการศาสนาและคณะผู้วิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550) ได้ศึกษาวิจัยตามโครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญโดยสัมภาษณ์เชิงลึก พระสงฆ์ จำนวน 100 รูป และการสนทนากลุ่ม พระสงฆ์ฆาติการ จำนวน 20 รูป ในการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยสอบถามกับกลุ่มพุทธศาสนิกชนจำนวน 1,037 ตัวอย่าง ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความคาดหวังที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพระสงฆ์และพระสังฆาธิการมีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์คือ พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ครอบครัวนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในสายการปกครองให้มีคุณธรรม จริยธรรม โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง การเป็นผู้นำด้านจิตใจเผยแผ่คุณธรรมจริยธรรม เทศนาอบรมสั่งสอนและเป็นตัวอย่างที่ดี การสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา การนำหลักธรรมมากระตุ้นเตือนให้พุทธศาสนิกชนรู้จักพอเพียง มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ปลุกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และมีบทบาทในการจัดภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นที่พักผ่อนชื่นชมกับธรรมชาติ และเป็นแหล่งฝึกฝนทักษะประสบการณ์ในการเลี้ยงชีพ นอกจากนี้พุทธศาสนิกชน มีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ในระดับมากทุกสถาบัน โดยมีความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ผ่านสถาบันศาสนามากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันครอบครัว สถาบันนันทนาการ สถาบันสื่อมวลชน สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการปกครอง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

2.1. ปัจจัยที่ส่งเสริม โดยพระสงฆ์และพระสังฆาธิการ เห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์คือ ความร่วมมือกันทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องงบประมาณและนโยบายที่ชัดเจน การได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา ความรู้ความสามารถของพระสงฆ์ เทคนิควิธีการของพระสงฆ์ ในการเทศนา ความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ และการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนพุทธศาสนิกชนเห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

โดย การประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมจรรยามากที่สุด รองลงมาคือ สามารถสอนหลักศาสนาธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ ขยันหมั่นเพียรพัฒนาดินให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนด้านศีลธรรม มีประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีความเป็นผู้นำในชุมชน ท้องถิ่น มีสมณศักดิ์สูง หรือตำแหน่งทางสงฆ์สูง บวชเรียนมานานหลายพรรษา ให้การช่วยเหลือบรรเทาปัญหาแก่ชาวบ้าน และมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และมีเพียงประเด็นเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีชื่อเสียงด้านอิทธิบาท การให้โชคลาภ

2.2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ซึ่งพระสงฆ์และพระสังฆาธิการเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์ คือการขาดงบประมาณ การขาดความรู้ของพระสงฆ์ การขาดการทุ่มเทและไม่พร้อมที่จะเสียสละของพระสงฆ์ สิ่งแวดล้อมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ ที่ดึงความสนใจไปจากเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และสภาพทางเศรษฐกิจ การไม่ยอมรับของสังคมในหลักคำสอนของพระสงฆ์ ความไม่เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การขาดสื่อประชาสัมพันธ์ และการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา ส่วนพุทธศาสนิกชนเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อบทบาทพระสงฆ์มากที่สุด คือ การขาดความใส่ใจ สนใจในเรื่องศาสนา คนไม่เข้าวัด รองลงมาคือ พระสงฆ์บางรูปปฏิบัติตนไม่เหมาะสมการหมกมุ่นความศรัทธาเลื่อมใสในตัวพระสงฆ์ และไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ และวิธีการรูปแบบ เนื้อหาในการสอนไม่น่าสนใจ

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2556 : 82-90) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และเพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบบพหุกรณีด้วย กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นใช้แนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวพระบรมราโชวาท ที่เน้นว่าการให้การศึกษาจะต้องช่วยให้บุคคลค้นพบวิธีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสมไปสู่ความเจริญและความสุขตามอัตภาพ และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญา นิยมตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีทฤษฎีประมวลสารสนเทศ และใช้แนวคิดของรูปแบบการสอนและหลักการนำเสนอรูปแบบการสอนของจอยส์และเวลล์ องค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบฯ แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักการของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหา สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระบบสังคม หลักปฏิสัมพันธ์ ระบบสนับสนุน ผลที่เกิดกับผู้เรียน และ การนำรูปแบบไปใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทั้งนักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และครูจำนวน 9 คน พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพดีและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียน โดยองค์รวมทั้งด้านคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ผลการทดลองใช้พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

2. ผลการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแบบพหุกรณี พบว่า

2.1. กรณีการใช้กับระดับอุดมศึกษา กับนักศึกษาครู พบว่า การเรียนโดยใช้หลักการของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยให้นักศึกษาร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคในการพัฒนาความคิด

สร้างสรรค์ ร้อยละ 80 ขึ้นไป สามารถเขียนแผนผังความคิด สามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างน่าสนใจและเข้าใจง่าย อธิบายเนื้อหาได้ละเอียดต่อเนื่องชัดเจน และโดยภาพรวมมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในระดับปานกลาง กรณีการใช้กับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ผู้สอนและนักศึกษาประเมินว่า นักศึกษาแสดงพฤติกรรมจริยธรรมความเอื้ออาทรด้านการรู้จักบุคคลในครอบครัวในฐานะบุคคลคนหนึ่ง ในระดับมาก และนักศึกษสามารถเขียนรายงานสุขภาพครอบครัวในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลได้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.2. กรณีการใช้กับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ พบว่าด้านความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถบันทึกองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งสำคัญสำหรับใช้สร้างผลงานได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ด้านการปฏิบัติ พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถปฏิบัติตามเทคนิคการแต่งภาพที่เรียนได้ทุกเรื่อง มีผลสำเร็จของชิ้นงานอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ ดีมาก เป็นส่วนใหญ่ ด้านคุณธรรมความมีวินัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการมีวินัย ด้านความพร้อมในการเรียนด้านการควบคุมตนเอง และด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม

การประเมินพฤติกรรมความมีวินัยระดับการปฏิบัติ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการมีวินัยในการศึกษาเล่าเรียน อยู่ในระดับ 3 คือปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ กรณีการใช้กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่านักเรียนจำนวน ร้อยละ 80 มีความรู้และทักษะการสื่อสารการพูด ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมด้านความกตัญญู ความมีน้ำใจและจิตอนุรักษ์ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน และกรณีการใช้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนสามารถสรุปผังความคิดในเรื่องที่เรียนได้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ศาสนาของเราที่รู้จัก หลังเรียนร้อยละ 86.30 มีพฤติกรรมความมีวินัยการทำงานและ ส่งงานหลังเรียนในระดับดี รู้จักการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือครูและเพื่อนเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีทักษะในการนำเสนอผลงานได้คล่องแคล่วกว่าเดิมและมีความสุขสนุกสนานในการเรียน

2.3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงด้านการศึกษ จำนวน 3 คน พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมดีมาก แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มรายละเอียดและปรับรายละเอียดบางประการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมมากขึ้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของนักศึกษาเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การบรรลุผลการเรียนรู้ หรือเป็นกลยุทธ์ในการวางแผนเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงที่มีการวิจัยในต่างประเทศมีน้อย อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

การมีภาวะผู้นำของนักศึกษาสามารถใช้เป็นเกราะกำบังหรือใช้เพื่อการพัฒนาตนเอง เพราะว่า การมีภาวะผู้นำทั้งในด้านความรู้ และด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณลักษณะของนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาซึ่งหากได้มีการพัฒนาแล้ว นักศึกษาสามารถสร้างภูมิคุ้มกันในตัวได้เป็นอย่างดี เพื่อสร้างความตระหนักในการมีภาวะผู้นำ ริชาร์ดส์ (Richards, 2009) แห่งมหาวิทยาลัยคาเปลล่า (Capella University) ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้วิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์ใหม่ซึ่งเน้นกลยุทธ์การวางแผนในสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงการตระหนักถึงความสำคัญว่าความสำคัญของการมีภาวะผู้นำจำเป็นต้องรักษาไว้เนื่องจากว่าสถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่เหมือนสถาบันทางธุรกิจที่จำเป็นต้องเผชิญกับความท้าทายจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีภาวะผู้นำซึ่งจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการสร้างความประทับใจ พัฒนาเพื่อสร้างความมั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาจะต้องสนับสนุนก่อให้เกิดความสำเร็จ โดยเฉพาะวัฒนธรรมและโครงสร้างการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะที่มีความแตกต่างกัน และมีความแตกต่างจากภาคธุรกิจ การบริหารจัดการและวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้อง

มีลักษณะความเป็นสถาบันวิชาการที่มีลักษณะการรวมตัวกันของนักคิดที่จะทำให้สถาบันบังเกิดความสำเร็จโดยเฉพาะด้านการวางแผน มุมมองนี้เน้นที่การสืบเนื่องของการวางแผน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวิทยาลัยชุมชนและวิทยาเทคนิคที่เปิดสอนหลักสูตรสองปีเข้าร่วมโครงการนี้ นอกจากนั้นยังมีมหาวิทยาลัยของรัฐและของเอกชนที่สอนหลักสูตรสี่ปีเข้าร่วมอีกด้วย ผู้วิจัยใช้ลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะเป็นลักษณะเน้นความเป็นสถาบันซึ่งมีการวางแผนอย่างต่อเนื่องติดต่อกันโดยตั้งเป็นคำถามเพื่อการแสวงหาคำตอบว่าวัฒนธรรมและหลักธรรมาภิบาลของสถาบันมีลักษณะอย่างไร ผลการศึกษาวิจัยนี้เผยให้เห็นคำตอบว่า (1) การได้รับการยอมรับว่าการพัฒนากิจกรรมด้านภาวะผู้นำมีปรากฏอยู่โดยทั่วไป ซึ่งมีบางสถาบันที่มีการวางแผนติดต่อกัน (2) มีตัวอย่างของสถาบันที่มีธรรมาภิบาลและวัฒนธรรมทางด้านวิชาการที่มีลักษณะเชิงอิทธิพลอันเกิดจากสถาบันเองที่มีการวางแผนติดต่อกัน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าให้มีการสร้างกลยุทธ์สำหรับการนำกลยุทธ์การวางแผนอย่างต่อเนื่องกันไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดลักษณะแวดล้อมทางวิชาการ ลักษณะภาวะแวดล้อมทางวิชาการนี้ประกอบด้วย (1) การสร้างความมั่นคง (2) การวางแผนเพื่อก่อให้เกิดวัฒนธรรมโดยเฉพาะวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถาบันที่ต่อเนื่องกัน (3) การใช้ลักษณะวิธีวิทยา (4) การสร้างแผนการสื่อสาร และ (5) การประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยประเมินทั้งบุคลากรและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนอย่างต่อเนื่องหรือต่อเนื่องกัน

ส่วน **อัมเฟรสส์ (Umfress, 2010)** แห่งมหาวิทยาลัยเคลมสัน (Clemson University) มลรัฐเซาท์แคโรไลนา (South Carolina) ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้ให้ความสนใจทางด้านการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวนักศึกษาเช่นกัน โดยเฉพาะหากได้มีการวิเคราะห์ถึงค่าใช้จ่ายที่จ่ายไป ก็ย่อมสามารถกล่าวได้ว่าเป็นผู้มีความพอประมาณ ดังนั้นจึงได้ศึกษาวิจัยโดยวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในกิจการของนักศึกษา การบริการและการใช้ชีวิตนักศึกษาตลอดระยะเวลา 4 ปีในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายสำหรับกิจการของนักศึกษา การบริการและอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตนักศึกษาในวิทยาลัย ซึ่งข้อมูลค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้มีการรายงานไปยังศูนย์ประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Postsecondary Education Data Set) ในช่วงปีการศึกษา 2007-2008 และได้มีการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามจากสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนที่ไม่แสดงผลกำไรในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้กรอกข้อมูลแบบสำรวจนี้ถือว่าเป็นประชากรสำหรับการวิเคราะห์นี้ด้วย นอกจากนั้นได้มีการใช้การวิเคราะห์แบบมัลติเพิล รีเกรสชัน มีการควบคุมขนาดของสถาบัน การควบคุมสถาบัน พันธกิจของสถาบัน การเลือกสรรสถาบัน และส่วนงานที่ไม่ใช่กิจการของนักศึกษา รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการให้บริการ การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าใช้จ่ายในกิจการของนักศึกษา การบริการเป็นตัวพยากรณ์อัตราการคงอยู่หรือการดำเนินชีวิตความเป็นนักศึกษา แม้เมื่อคุณลักษณะสำคัญของสถาบันการศึกษามีการควบคุม จากข้อค้นพบจะเห็นว่าการเลือกสรรสถาบันการศึกษาพบว่าเป็นตัวพยากรณ์ที่มีลักษณะเด่นมากที่สุดในการคงอยู่ของนักศึกษาในสถาบัน ซึ่งติดตามมาด้วยค่าใช้จ่ายในกิจการของนักศึกษา การบริการ ส่วนการควบคุมสถาบันพบว่าเป็นตัวพยากรณ์เป็นลำดับที่ 3 สำหรับการคงอยู่ในสถาบันของนักศึกษา รวมทั้งค่าใช้จ่ายของสถาบันในเรื่องอื่นๆ นอกจากกิจการของนักศึกษา และการบริการก็พบว่าเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีเช่นกัน อนึ่งขนาดของสถาบัน พันธกิจของสถาบันไม่พบว่าเป็นตัวพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญสำหรับการคงอยู่ของนักศึกษาในสถาบัน

การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี การวิจัยและการปฏิบัติ มีการนำมาอภิปราย โดยมีพื้นฐานจากผลการวิจัยในครั้งนี้ การวิจัยนี้จึงบรรยายขอบเขตของการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา การใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ใช้มาก่อนหน้านี้ การควบคุมตัวแปรโดยพยายามที่จะเพิ่มการสร้างรูปแบบเชิงสังกกับในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายของสถาบันและผลผลิตที่เป็นนักศึกษา

การเรียนการสอนอันเป็นการพัฒนาทางวิชาการในต่างประเทศถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการสร้างเงื่อนไขความรู้อันจะก่อให้เกิดความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นแม็คเลอร์และคณะ (Mackler and Others, 2008 : 261-279) ได้วิจัยเกี่ยวกับจิตปัญญาศึกษาและวิธีการที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในสถาบันอุดมศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบก่อนและหลังการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสร้างความตระหนักในการพัฒนาจิตและมีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งมั่น การฝึกสมาธิ และการนำมาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการลดความเครียด เป็นต้น โดยได้เสนอแนะว่าการเรียนการสอนมีเส้นทางที่สำคัญอยู่สามประการคือด้านสติปัญญา (Intellectual Path) ด้านอารมณ์ (Emotional Path) และด้านการพัฒนาจิตอาสา (Spiritual Path) การลดการสอนด้านสติปัญญาจะก่อให้เกิดลักษณะเป็นนามธรรม การลดการสอนทางด้านอารมณ์จะก่อให้เกิดการหลงตน และถ้าหากลดการสอนทางด้านจิตอาสาจะก่อให้เกิดความสูญเสียความสมดุลของมนุษย์ในโลก ดังนั้นสติปัญญา อารมณ์และจิตอาสาจึงต้องอาศัยกันและกันเป็นภาพรวม การศึกษานี้อาศัยพื้นฐานจากนักปรัชญาศาสนาหรือนักบวชในพุทธศาสนาชื่อติช นัท ฮัน (Thich Nhat Hanh) ซึ่งเสนอหลักการไว้ 7 ประการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้านการศึกษาของนักศึกษาซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ 7 ประการดังกล่าวได้แก่หลักการฝึกจิตให้สงบ (Stillness Practice) หลักการฝึกการเคลื่อนไหว (Movement Practice) หลักการฝึกจิตสร้างสรรค์ (Creation Process Practice) หลักการฝึกจิตอาสาสร้างสรรค์ (Activist Practice) หลักการฝึกจิตแผ่เมตตา (generative Practice) หลักการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา (Ritual or Cyclical Practice) และหลักการฝึกสร้างความสัมพันธ์ (Rational Practice) ผลการวิจัยนี้พบว่าการฝึกปฏิบัติที่มีการใช้การพัฒนาจิตใจหรือลักษณะจิตอาสานี้บังเกิดผลในทางบวกด้วยการใช้ลักษณะการพัฒนาจิตในห้องเรียน และคณะผู้วิจัยยังได้เสนอแนะโดยมีการวางแผนจะให้มีการศึกษาด้านการพัฒนาจิตและนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอันจะเป็นการปลูกฝังศักยภาพด้านการพัฒนาจิตต่อไป

การวิจัยที่แม็คเลอร์และคณะได้ค้นพบนี้มีความสอดคล้องแนวทางหรือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างยิ่งในแง่ว่าหากนักศึกษาได้มีการฝึกฝนในด้านการพัฒนาจิตใจของตนเองอย่างพอเหมาะพอเพียงแล้ว จะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในด้านการศึกษาเล่าเรียนในเชิงบวก โดยเฉพาะจะทำให้ นักศึกษามีความรู้ มีความรอบคอบ มีสติควบคุมตนเองมิให้ประพฤติชั่ว

ส่วนเฮลล์เยอร์ (Hellyer, 2009) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส วิทยาเขตออสติน (The University of Texas at Austin) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้และการบรรลุผลโดยเน้นที่สถาบันการศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาวิทยาลัยชุมชนแห่งทัลลาแฮสซี (Tallahassee Community College) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาว่าวิทยาลัยชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จอย่างไรรวมทั้งจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในระดับโลกาภิวัตน์อย่างไร ภายใต้สิ่งแวดล้อมนี้ ผู้วิจัยเลือกที่จะปฏิบัติการวิจัยที่วิทยาลัยชุมชนทัลลาแฮสซี ซึ่งเป็นวิทยาลัยที่มีอัตลักษณ์เน้นที่การพัฒนาให้นักศึกษาประสบความสำเร็จและพยายามที่จะทำให้ให้นักศึกษามีพลังที่มุ่งการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีการแสดงภาระผูกพันด้วยการร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านสถาบันการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดเป้าหมายไว้ 4 ประการคือ (1) การศึกษาการพัฒนาการเชิงลึกรวมทั้งการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ (2) การศึกษาวิธีการในการใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใสและนำไปแนะนำกำหนดทิศทางของวิทยาลัยชุมชนใหม่ (3) การศึกษาว่าช่องทางที่นักศึกษาแห่งวิทยาลัยนี้ได้เรียนรู้และคณะวิชาบุคลากร ผู้บริหารหรือสภาวิทยาลัยได้นำข้อมูลไปใช้อย่างไร และ (4) การศึกษาโดยการพิจารณาว่าข้อค้นพบสามารถรายงานให้แก่ผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) ผู้นำสถาบันและนักวิจัย เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบให้นักศึกษาประสบความสำเร็จอย่างไร ดังนั้นการศึกษารุ่นนี้

จึงออกแบบโดยการกำหนดออกมาซึ่งกรอบบริบทสำหรับการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติโดยเน้น
ที่การพัฒนาปรับปรุงให้นักศึกษาประสบความสำเร็จอย่างไร

การวิจัยของแลงในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกรณีศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากข้อมูล
เชิงปริมาณ การศึกษาครั้งนี้รวมถึงการให้บริการของวิทยาลัยชุมชนแห่งนี้ในฐานะเป็นหน่วยวิเคราะห์กรณี
ทั้งหมด และการบริการในด้านช่องทางการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ที่กำหนดไว้
อย่างแน่นอน วิธีการเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้จึงมีการใช้ข้อมูล ใช้ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ ใช้วิธีการ
สัมภาษณ์ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม และใช้วิธีการสังเกตโดยตรงหรือการสังเกตการณ์โดยการมีส่วนร่วม
มีการใช้วิธีการพหุระดับเพื่อนำมาเสนอกรณีศึกษาซึ่งมีการรวมอนุกรมเวลาทางด้านประวัติศาสตร์ มีการ
ใช้รูปแบบที่มีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Induction) ผลลัพธ์หรือผลการวิจัย
ที่สอดคล้องกับความสำเร็จของนักศึกษาจึงประกอบด้วย (1) ลีลาของภาวะผู้นำในการเป็นผู้บริหารและ
ความสัมพันธ์กับคณะผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน (2) วิสัยทัศน์สำหรับมุ่งหวังให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ
(3) ลักษณะการสื่อสารอย่างเปิดเผยและมีความโปร่งใส (4) การกำหนดแผนกลยุทธ์ (5) การกำหนด
งบประมาณ (6) การกำหนดข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (7) การพัฒนาบุคลากร และ (8) การพัฒนา
วิสัยทัศน์ร่วมอย่างยั่งยืน

ในทำนองเดียวกันสกอตต์ (Scott, 2008) แห่งมหาวิทยาลัยออเบอร์น (Auburn University)
ซึ่งตั้งอยู่ในรัฐอะลาบามา (Alabama) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสนใจในความสำเร็จของนักศึกษาจึงได้ทำ
การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงกลยุทธ์การปฏิบัติของสถาบันที่ก่อให้เกิดความสำเร็จแก่นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน
ตามการรับรู้ของนักศึกษาและคณาจารย์ โดยเน้นที่การเตรียมการด้านวิชาการ จริยธรรมในการปฏิบัติงาน
และการสนับสนุนจากสถาบัน โดยได้อธิบายให้เห็นสภาพปัญหาและความสำคัญว่าความสำเร็จ
ของนักศึกษาได้มีผู้วิจัยมากมายอย่างกว้างขวาง ส่วนความสำเร็จของนักศึกษาระดับวิทยาลัยชุมชนใน
ฐานะที่เป็นผลผลิตของสถาบันไม่ได้มีการวิจัยกันอย่างจริงจัง ความสำเร็จของนักศึกษาในระดับวิทยาลัย
ชุมชนมีปัจจัยที่เป็นอิทธิพลซึ่งมีระดับแตกต่างกัน ปัจจัยที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้รับมาจากการศึกษาที่แสดง
ถึงนัยสำคัญคือ (1) การวิเคราะห์เชิงอภิมาน ซึ่งมีโครงสร้างของสถาบันหรือโครงสร้างอันก่อให้เกิด
ความสำเร็จแก่นักศึกษา ได้นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ (2) การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ในเชิงลึกโดยเฉพาะได้ประเด็นดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จของนักศึกษา 14 ประเด็นโดยศึกษามาจากนักศึกษา
ที่มีสมรรถนะและประสบความสำเร็จ 51 คน

การศึกษาใน 3 ประเด็นได้นำมาใช้เพื่อออกแบบวัดผลกระทบเชิงกลยุทธ์ไตรวิทยา (Strategic-
Impact-Triad, SIT) ซึ่งมีประกอบปัจจัยที่เป็นตัวแปร 3 ประการคือ (1) การเตรียมความพร้อม
ด้านวิชาการ (2) จริยธรรมในการปฏิบัติงาน และ (3) การสนับสนุนจากสถาบัน รูปแบบการวัดผล
กระทบเชิงกลยุทธ์มีการนำมาวัดประเมินภายในกรอบแนวคิดการปฏิบัติการบริหารจัดการในสถาบัน
เพื่อวัดผลกระทบปัจจัยที่เป็นรูปแบบเชิงกลยุทธ์แบบไตรวิทยาเกี่ยวกับความสำเร็จของนักศึกษานั้น
ได้มีการสำรวจข้อมูลจากคณาจารย์แห่งวิทยาลัยชุมชนและนักศึกษา ข้อมูลที่ได้มาได้มีการนำมาวิเคราะห์
ว่านักศึกษาและคณาจารย์ได้มีการรับรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม การมีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน
และการสนับสนุนจากสถาบัน มีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างไร โดยเฉพาะ
จะส่งผลก่อให้เกิดความสำเร็จแก่นักศึกษาภายในกรอบการปฏิบัติของสถาบันอย่างไร

ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่ามีมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยเฉพาะในด้านการรับรู้
เกี่ยวกับจริยธรรมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสนับสนุนของสถาบันถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบ
ต่อความสำเร็จของนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชนในกรอบการปฏิบัติของสถาบัน ในทางตรงกันข้ามการเตรียม
ความพร้อมด้านวิชาการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักศึกษากับคณาจารย์ การวิจัยครั้งนี้
ได้มีข้อเสนอแนะว่าเพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงการประเมินการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์คือ

ความสำเร็จสูงสุดของนักศึกษา จึงควรมีการนำแบบวัดผลกระทบเชิงกลยุทธ์มาใช้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจไม่เพียงแต่ปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติกับสถาบันการศึกษาอีกด้วย

การที่นักศึกษาจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนเองนั้น **รีดไรท์ (Reed-Wright, 2009)** แห่งมหาวิทยาลัยอีสต์เทนเนสซี (East Tennessee University) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เสนอกระบวนการหนึ่งในการปรับเปลี่ยนการพัฒนาวิชาชีพซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จโดยอาศัยพื้นฐานด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง จึงได้วิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาวิชาชีพโดยวิธีการชี้แนะในการทำงานเพื่อเพิ่มความสำเร็จในการทำงานของนักศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเปลี่ยนแปลงความเข้าใจของผู้สอนและความสำเร็จของนักศึกษาโดยอาศัยผลของการชี้แนะในการทำงานซึ่งเป็นรูปแบบในการพัฒนาวิชาชีพอย่างหนึ่ง การศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นที่การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเริ่มต้นศึกษาที่สถานศึกษาประจำภาค โดยใช้ระยะเวลาศึกษา 7 ปี ตั้งแต่ 2001-2008 ซึ่งเริ่มจากกระบวนการสัมภาษณ์ การสังเกตในชั้นเรียน โดยอาศัยผู้อำนวยการสถานศึกษา อาศัยผู้ชี้แนะที่มีความรู้ความสามารถ อาศัยภาวะผู้นำของความเป็นครูอาจารย์ และอาศัยเอกสารหลักฐานประกอบเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมานั้น

ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมในการพัฒนาวิชาชีพมาเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมสำหรับสถานศึกษา เปลี่ยนแปลงผู้บริหาร เปลี่ยนแปลงครูอาจารย์ อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของการเปลี่ยนแปลงมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่จะสร้างสรรค์ก่อให้เกิดศักยภาพกับอีกกลุ่มหนึ่ง ผลการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเผยให้เห็นประจักษ์พยานว่าความเข้าใจของบุคลากรที่มาเป็นครูอาจารย์ใหม่และความสำเร็จของนักเรียนนักศึกษาที่เกิดขึ้นมีส่วนสัมพันธ์กับการสื่อสารและกลยุทธ์ด้านการสอน จึงเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาวิชาชีพจากการเรียนการสอนแบบผู้ใหญ่ไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่มีการนำเอาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเข้ามาใช้ในระบบของสถานศึกษาโดยเฉพาะนำมาปรับใช้กับชั้นเรียนที่มีปัจเจกบุคคลรับผิดชอบอยู่ สิ่งที่ทำหายคือการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการใช้เป็นแบบปฏิบัติที่ดีที่สุดในลักษณะการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้มีการนำกลยุทธ์มาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษากับสถานศึกษาที่มีหลักสูตรที่ชี้แนะการทำงานเพื่อสร้างความเป็นระบบและเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพในโอกาสต่อไป

อนึ่งการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จตามนัยแห่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องอาศัยเงื่อนไขด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จเช่นกัน ดังนั้น อเล็กซานเดอร์และคณะ (**Alexander and Others, 2007**) แห่งมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย คอมมอนเวลธ์ (Virginia Commonwealth University) ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอันเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่มีการนำมาใช้ในทุกสังคม จึงกลายมาเป็นส่วนสำคัญของสภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้ได้ศึกษาประเด็นซึ่งเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขด้านจริยธรรมอันเป็นส่วนเงื่อนไขสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อเล็กซานเดอร์และคณะกล่าวว่าการใช้เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งการปฏิบัติการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีทางด้านการสอนรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้วัดผลประเมินผลทางการสอนนั้นก่อให้เกิดสถานการณ์ที่เป็นลักษณะสร้างความ **สับสนแก่นักศึกษา** ดังนั้นกระบวนการศึกษาวิจัยนี้จึงเกิดขึ้น เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวนหกคน (Six Informants) ซึ่งลงทะเบียนเป็นนักศึกษาและเป็นอาสาสมัครของมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่าประเด็นสำคัญที่พบจากประสบการณ์ของนักศึกษาเน้นที่การใช้เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีที่ผิดพลาด การยอมรับของสังคมในเรื่องวิกฤติทางจริยธรรม (Ethical Dilemma) รวมทั้งการรับรู้ของนักศึกษา โดยเฉพาะผลการสัมภาษณ์พบว่าประเด็น

ทางด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีหลายประเด็น อาทิ การใช้เทคโนโลยีก่อให้เกิดผลร้าย ทางด้านการทุจริตในการสอบ เทคโนโลยีก่อให้เกิดความหลากหลายลีลาด้านการเรียนการสอนซึ่งผิดกับการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมโดยการเรียนการสอนในปัจจุบันจะเป็นลักษณะบูรณาการ เทคโนโลยีก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลน้อยลงโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ แม้ว่าอาจารย์จะใช้เทคโนโลยีอย่างหลากหลายแต่ยังขาดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ ทั้งนี้ ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญอีกว่าการใช้เทคโนโลยีอย่างผิด ๆ ของผู้สอนหรืออาจารย์จะก่อให้เกิดความห่างเหินระหว่างนักศึกษาและอาจารย์มากขึ้น และประการต่อมางานวิจัยนี้พบว่าการใช้เทคโนโลยีกระตุ้นให้นักศึกษาเป็นคนไม่สุภาพ ขาดความร่วมมือส่งผลให้เกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างผิด ๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาอีกด้วย และประการสุดท้ายผลการวิจัยนี้พบว่า ผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีอย่างผิด ๆ นี้ยังส่งผลกระทบต่อประเด็นทางการศึกษาเช่นขนาดชั้นเรียน ลีลาการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ความหลากหลายในการเรียนการสอน เป็นต้น

ประเด็นด้านการเรียนการสอนที่นักศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคมเป็นต้นนี้ อาจจะเป็นเพราะมีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองของนักศึกษา กล่าวคือเมื่อมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันมากขึ้น อาจทำให้นักศึกษาขาดความตระหนักในสาระสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านั้น จึงไม่ได้คำนึงถึงด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา แม้ในประเทศเพื่อนบ้านเช่นประเทศมาเลเซียก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม จึงได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในบรรดานักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา

อีกทั้งมาซรอมและอิสมาอิล (Masrom and Ismail, 2008) แห่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งมาเลเซีย (University Technology Malaysia) ก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเช่นกัน จึงได้ศึกษาวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญในด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ โดยศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐสองแห่งจำนวน 159 คน ประเด็นที่ถามเกี่ยวกับจรรยาบรรณของการใช้คอมพิวเตอร์โดยถามนักศึกษาที่มีตัวแปรด้านมหาวิทยาลัย เพศ อายุและระยะเวลาในการใช้คอมพิวเตอร์ ผลของการศึกษาพบว่า การตระหนักรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้คอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในประเด็นด้านความเป็นมหาวิทยาลัย แต่มีความแตกต่างกันน้อยระหว่างเพศ อายุและระยะเวลาในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมในด้านจริยธรรมคอมพิวเตอร์เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองของนักศึกษาในบริบทของการศึกษา

นอกจากนั้น วิลสัน (Wilson, 2010) แห่งมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอเรกอน (Oregon State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้ให้ความสนใจในด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาซึ่งสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมเช่นกัน จึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาภายใต้กรอบการปกครองนักศึกษาแห่งวิทยาลัย สโนว์ (Snow Colledge) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาโดยเฉพาะอดีตผู้นำนักศึกษาของวิทยาลัยแห่งนี้ การศึกษาครั้งนี้เน้นที่การสร้างความรู้เข้าใจว่าการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาเกิดขึ้นอย่างไร เมื่อใดและที่ไหน โดยเฉพาะประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองนักศึกษาของวิทยาลัยดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงปรากฏการณ์โดยมีการสัมภาษณ์อดีตผู้นำนักศึกษาของวิทยาลัยแห่งนี้จำนวน 8 คนโดยใช้คำถามในการวิจัยที่เป็นหลักอยู่ 2 ข้อคือการตั้งคำถามว่าเมื่อเป็นนักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันแห่งนี้ นักศึกษาได้มีการฝึกทักษะการเป็นผู้นำและศักยภาพในการรับการพัฒนาอย่างไร

และคำถามว่าเมื่อนักศึกษาซึ่งศึกษาในสถาบันแห่งนี้ ทางสถาบันได้ช่วยเหลือให้นักศึกษาให้ประสบความสำเร็จหรือได้พัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษาอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล และได้ผลลัพธ์จากการวิจัยในเบื้องต้นว่า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามแรก พบว่ามีแนวทางกว้าง ๆ อยู่ 4 ประเด็นคือ

1. การมีโอกาสนในการพัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษา ประกอบด้วย (1) การเรียนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (2) การเรียนเพื่อการบริการผู้อื่น (3) การเรียนโดยการปฏิบัติ
  2. การได้รับประสบการณ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษา ประกอบด้วย (1) การปกครองนักศึกษา (2) ประสบการณ์จากสิ่งที่เกี่ยวข้อง
  3. การได้รับอิทธิพลจากที่ปรึกษา
  4. การมีกระบวนการการศึกษาในระบบ ประกอบด้วย (1) ชั้นเรียนที่มีภาวะผู้นำ
- (2) การประชุมสัมมนาและการปฏิบัติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามที่สอง พบว่ามีแนวทางกว้าง ๆ อยู่ 4 ประเด็นคือ

1. สถาบันได้มีการจัดให้มีการปกครองเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์
  2. มีวัฒนธรรมในเรื่องภาวะผู้นำนักศึกษา ประกอบด้วย (1) การเข้าร่วมกิจกรรมจากการเชิญ
- (2) การให้ความสำคัญแก่นักศึกษาต่อสถาบัน
3. การสนับสนุนจากสถาบัน ประกอบด้วย (1) การมีที่ปรึกษาระดับมืออาชีพ (2) การจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยตัวอย่าง (3) การเป็นประธานนักศึกษา (4) การคาดหวังที่จะเรียนและทำงานควบคู่กัน
  4. การให้การศึกษา ประกอบด้วย (1) การเรียนในชั้นเรียนที่มีลักษณะภาวะผู้นำนักศึกษา
- (2) การมีสิ่งแวดล้อมในการศึกษาที่ดี

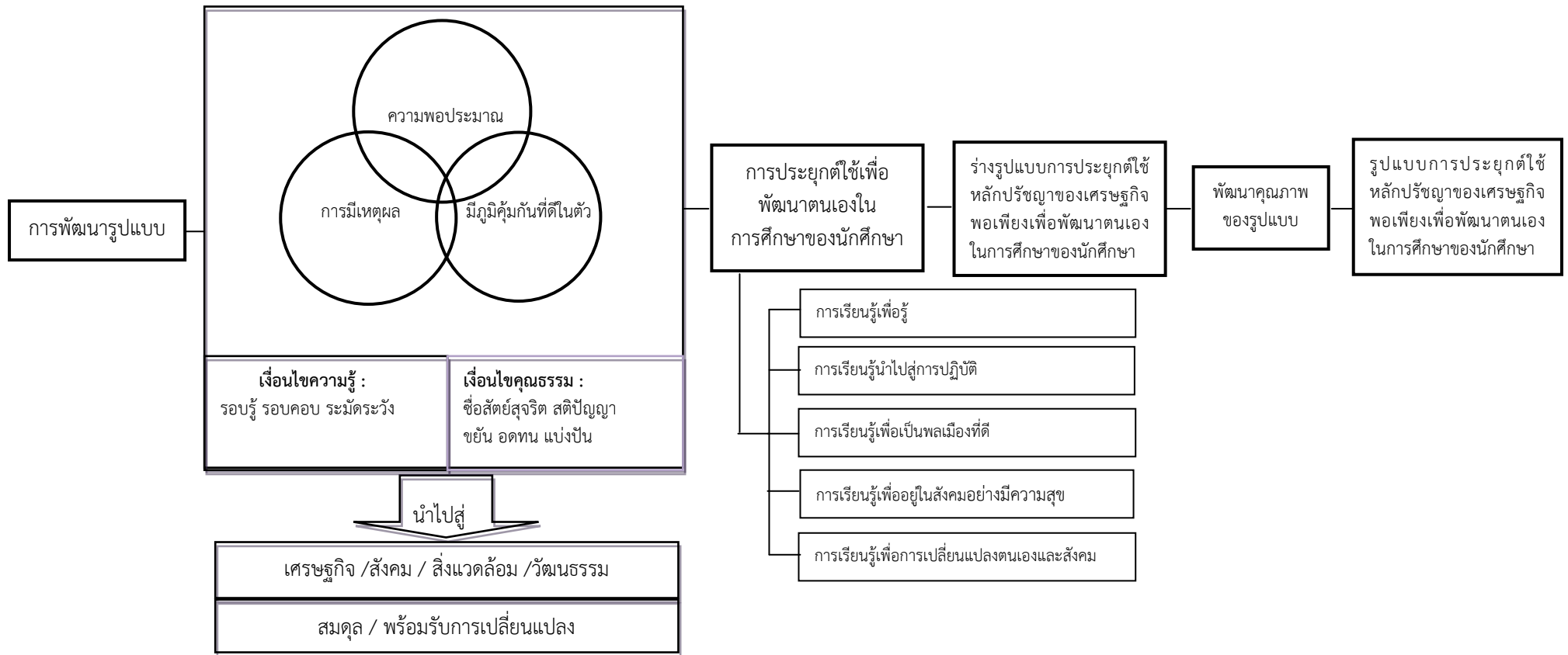
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะการวิจัยไว้ว่าการปกครองนักศึกษาหรือการจัดโครงการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ควรสร้างให้เห็นลักษณะเด่นที่เป็นโอกาสที่นักศึกษาจะนำไปฝึกประสบการณ์เพื่อเป็นผู้นำต่อไป สถาบันควรเสนอให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ค่านิยมที่จะสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษามีการพัฒนาตนเองในด้านการมีภาวะผู้นำทุกระดับ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการสร้างโอกาสนั้นด้วย สถาบันควรสร้างความตระหนักให้เห็นว่าเป็นสถาบันมีเป้าหมายในการให้การศึกษาจริง ๆ เป้าหมายนี้ควรมีการเน้นลักษณะการเป็นผู้นำนักศึกษาด้วย สถาบันควรจัดหาผู้แนะนำหรือที่ปรึกษาระดับมืออาชีพที่สามารถทำงานได้เต็มเวลา สถาบันควรสร้างประสบการณ์แบบร่วมมือกันทำงานเพื่อช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถในการเป็นผู้นำนักศึกษา และสถานควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมในสถานการณ์จริงในวิทยาลัยแห่งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2549 ก,มิถุนายน) ที่กล่าวถึงหลักทฤษฎีใหม่ เอกสารของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) ที่กล่าวถึงหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เอกสารของปรียานุช พิบูลสรารุช (2551 ข) ที่เป็นเอกสารเน้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารของสมศักดิ์ คงเที่ยง (2551) ที่กล่าวถึงแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา เอกสารของจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2552) ที่บรรยายถึงอุดมศึกษาไทยกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งการสร้างสังคมอุดมปัญญาอย่างยั่งยืน อีกทั้งเอกสารขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations, Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO, 2012) ที่กล่าวถึง 5 เสาหลักของการพัฒนาการศึกษาหรือปัญญาสังคม

ทางการศึกษา (Five Pillars of Education) ซึ่งได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับปัญจสดมภ์ทางการศึกษาประกอบด้วย การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ (Learning to Do) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นพลเมืองที่ดี (Learning to Be) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (Learning to Live together) และการพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม (Learning to Transform Oneself and Society) และเอกสารขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ อีกฉบับหนึ่ง (UNESCO,2014) ที่ได้กล่าวถึงการเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุขซึ่งศึกษาในมิตินโยบายการศึกษาและสภาพความเป็นจริงในเอเชียแปซิฟิก (Education Policies and Realities in the Asia and Pacific) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำมาดำเนินการเป็นการศึกษาวิจัยต่อยอดโดยเฉพาะงานวิจัยของ **จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์ (2553)** ที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของไทย ซึ่งได้วิจัย สรุปผลการวิจัยและได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยว่าควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลผลิตคือนักศึกษาสำเร็จการศึกษาออกไปปรับใช้สังคมในลักษณะติดตามผลบัณฑิตโดยใช้กรอบแนวคิดด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการนำไปแทรกในลงในรายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต โดยศึกษาในลักษณะบูรณาการต่อเนื่องกันเป็นต้น ผู้วิจัยจึงนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

